

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

N:r 10

Okt.

1953.

Pris 75 öre

"BARN I STAD" — se artikell

Det lönar sig i alla väder

med en pålitlig **J.M.**

Varenda svensk fiskare vet vad JM betyder. JM-motorerna äro allmänt kända för sin stora pålitlighet och goda bränsleekonomi.

I sin strävan att fylla varje behov tillverkar JM en serie olika motortyper — det finns en modell för såväl den minsta som den största fiskebåten med motorstyrka från 20 till 500 hk. Ställer Ni höga anspråk på utförande och driftsekonomi bör Ni välja JM.

Begär offert och förslag!

AB JÖNKÖPINGS MOTORFABRIK · JÖNKÖPING

Namnanrop: "Jönköpings Motorfabrik" · Telegramadress: "Motor"

När det gäller sälls-kapsresor —

VÄLJ BUSS!

Med buss reser man både billigt, bekvämt och direkt.

Vi ställa till Eder tjänst bra bussar, pålitliga förare och god service.

Ring för offert!

Västerviks Kraftaktiebolag Busstrafiken

Tel. Växel 133 60

REDERIAKTIEBOLAGEN RAGNE & OSTENIA

VÄSTERVIK

Linjetrafik

Tank- & Tramptonnage

Tel. 130 30 (växel)

{ Tel.-adr.:
Ragne
Steamfred

Västervik

Aducerade rördelar

AB Gustavsbergs Fabriker

Västerviksfabriken

Tel. 133 40

A.-B. PLÅTMANUFAKTUR

Malmöfabrikerna

Ledande fabrik för tillverkning av

BLECKEMBALLAGE

MED OCH UTAN LITOGRAFISKT TRYCK

Utkommer varje månad

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Nr 10. Oktober 1953

16:e årgången

Ansvarig utgivare: EINAR HILLER.
Redaktör SIXTEN HAMMARBERG.
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund.

Annonspriser:

1/1 sid. 400:—, 1/2 sid. 225:—,
1/4 sid. 125:—, 1/8 sid. 65:—.

Småannonser:

90 mm spaltbredd 90 öre mm.
60 mm spaltbredd 65 öre mm.

Färgannonser 25 % tillägg.
För julnumret specialloffer.

Kontrollmärke
lagligen skyddat

HUVUDREDAKTIONEN I STOCKHOLM:

Kocksgatan 15, Stockholm 4.
Telefon 41 39 99 och 44 40 40.
Postgironr 95 00 11.

LOKALREDAKTIONEN I MALMÖ:

Kamrergratan 3. Tel. 753 44.
Postgironr 95 00 65.

Prenumerationspriser: helt år 8:—,
halvt år 4:50.

ANSTÄLLNINGSVILLKOREN

Vid De lungsjukas riksförbunds kongress i Malmö förekom bl. a. en livlig arbetsvårdsdebatt. Därvid betonades i åtskilliga anföranden att stat och kommun ingalunda är så villiga att anställa personer, som på grund av sjukdomar och andra handicap blivit arbetshindrade, som man kanske tror. Den generösa anställningspolitik en del allmänt formulerade principer vi tagit del av tycks ge sken av är nog med andra ord inte så fruktbarande i praktisk tillämpning. Det torde vara allmänt bekant att en statlig utredningskommitté arbetat också med de här frågorna och lagt fram ett betänkande, som sedermera resulterade i att 1949 års riksdag i en proposition beslutade att särskilda anvisningar skulle utfärdas för att underlätta arbetshindrades möjligheter till anställning i de statliga verken. Vi ha tagit del av dessa anvisningar, som utfärdats av Kungl. Maj:t till statsmyndigheterna och som enligt förre finansminister Wigforss antydan i den kungliga propositionen borde formuleras så att de kunde medverka till att skapa "en ny syn" på frågan om anställning av partiellt arbetsföra i statlig tjänst. Denna positiva inställning präglar också formuleringarna i anvisningarna, där det bl. a. heter: "Målet för den sociala hjälpverksamheten, som tidigare varit inriktad på att bringa hjälp i uppkommet nödläge, har alltmera blivit att i möjligaste mån, direkt eller indirekt, i arbetslivet inlemma medborgare, som av olika skäl eljest skulle ställas utanför det." På ett annat ställe heter det: "Genomförandet av en allmän sysselsättnings- och socialpolitik, som syftar till att tillvarata de partiellt arbetsföras produktiva förmåga, förutsätter att staten tar ledningen i detta avseende. Myndigheterna bör undvika att intaga en restriktiv ställning till de partiellt arbetsföra som arbetskraft."

*

Hur är det nu med ovanstående, väl formulerade principer, i praktisk tillämpning? Har de wigforsska tankegångarna grönskat och skjutit friska skott i ar-

betsgivarnas innersta hjärtekamrar? Dessa skeptiska funderingar infinner sig då vi tar del av ett alldeles färskt exempel, visserligen gäller det här en arbetsgivare inom det enskilda näringslivet, men i alla fall... Det rörde sig i korthet om ett affärsföretag, som skulle anställa arbetskraft, och de sökande hade bl. a. att ifylla ett långt frågeformulär och naturligtvis fanns den obligatoriska frågan om man haft tbc med. Men det räckte inte med det, i formuläret ifrågasattes även om "någon i släkten" haft sjukdomen m. m. Till saken hör att en del aspiranter avtågade — här var tydligen ingenting att vänta — andra åter som fyllde i formuläret på de ömtåliga punkterna hade nog inte så stora utsikter att bli antagna. Vi har på känn att det finns åtskilligt med liknande taggtrådshinder såväl hos statliga, kommunala som enskilda arbetsgivare. Den "nya synen" i de statliga direktiven, som väl i viss mån bör betraktas som normgivande för arbetslivet i allmänhet, har nog svårt att slå igenom. Om exempelvis en släkting, som man kanske till på köpet inte alls haft något gemensamt med, skulle råka ha eller ha haft tbc bör väl detta inte hindra en i övrigt frisk och arbetsför person att få anställning? Vi menar naturligtvis inte att en arbetsgivare inte skall ha rätt att ställa krav på hälsa och färdigheter hos den arbetskraft han anställer — nej, långtifrån — ibland kan det vara nödvändigt att ställa mycket stränga sådana — men det finns något i hela den här historien, som skvallrar om en seglivad, kvardröjande konservatism, som tar sig olika uttryck. Inte bara som här relaterats utan på många olika sätt; i formulär, paragrafer och bestämmelser, som redan långt i förväg sätter sin stämpel på en arbetshindrad person. Visst har det gjorts åtskilligt för de arbetshindrade, särskilt under de allra sista åren, det bör ärligt erkännas, men den "nya synen", som mera bör överensstämma med de medicinska framstegen och arbetsvårdens erfarenheter, ha vi nog långt kvar till ännu.

Sixten Hammarberg.

En närgående hälsoundersökning har väckt protester i en förtört till Stockholm enligt vad *Aftontidningen* meddelar. I samhället ifråga förbereds skärmbildsundersökningar på så sätt att ett stort antal ombud frågar folk med skärmbildsblanketten som basis. Systemet har en obehaglig smak av intrång i privatlivets helgd framhålles det.

"Mina krämpor är en familjeangelägenhet och en sak mellan mig och min läkare om de är besvärliga (och mellan mig och hälsovårdsmyndigheterna, om de är smittsamma), men absolut inte en sak mellan mig och grannfrun, hur mycket ombud hon än sen må vara. Skall man i den heliga folkhälsans namn yppa sina personalia och sina sjukdomar för praktiskt taget vem som helst? Nej!"

Hälsovårdsnämnden upplyser om att i ombudens instruktionspapper står ingenting om skyldighet att iaktta sekretess, men att intervjuarna fått tillsägelse att meddela ev. ohågade personer att ifylla blanketten själv och insända den i förseglat kuvert till hälsovårdsnämnden, om man vill bevara sina hemligheter. Professor Carl Wegelius, t. f. chef för medicinalstyrelsens skärmbildscentral, uppger på tidningens förfrågan att han personligen inte gillar det system som man praktiserar på den omstridda platsen. Det ger inte betryggande garantier för att uppgifterna inte läcker ut till obehöriga och hälsovårdsnämnden har envist hållit fast vid ombudssystemet trots att skärmbildscentralen rekommenderat ett annat förfaringsätt, vilket f. ö. används på alla andra orter i landet.

Detta system innebär att var och en får sig tillsänt ett formulär, som de kan ifylla och sedan ta med till skärmbildsundersökningen. Där lämnas papperet till distriktssköterskan, som har tystnadsplikt, och hon överför svaren till de ordinarie skärmbildsblanketterna. Här bevaras sekretessen.

De lokala myndigheterna har

emellertid haft en viss rörelsefrihet när det gäller att ordna detaljerna beträffande kortens ifyllande, säger professor Wegelius, som livligt beklagar den utväg man valt.

För vår del vill vi tillägga att vi i Status juninumner gjorde vissa invändningar mot en formulering, att "infånga" dem, som skolkat från undersökningen osv., med anledning av en artikel i en västsvensk tidning. Det går inte att skapa en allmän folkopinion för tbc-kontroll och samtidigt utmanna folks frihets- och rättskänsla — det är ord att lägga på minnet. Det är väl inte så att den spännande jakten på bovar av alla kategorier, ex. som vi upplevde den i speldoseprogrammen i radio för någon tid sedan, påverkat skärmbildsombuden?

Det finns en del "skräckbestämmelser"

i fattigvårdslagen framhåller förste byråsekreterare Olle Melin i en artikel i *Expressen* och efterlyser den nya socialhjälpslag som skall ersätta nu gällande fattigvårdslag.

Fattigvårdslagens försvarare har pekat på de paragrafer i lagen som även för en modernt inriktad socialvårdare förefaller tilltalande. Man har dragit fram andra paragrafen, med dess möjlighet för fattigvårdssamhället att ge hjälp till praktiskt taget vad som helst, till vem som helst och i hur stor omfattning som helst. Emellertid är det inte 2 § utan fattigvårdslagens 1 § med dess rätt snäva bestämmelser för hjälpens utdelande som i allmänhet tillämpas.

Och vi får inte glömma bort att 1918 års fattigvårdslag också inrymmer en del "skräckbestämmelser". Eller lyssna på 69 §:

"Den, som åtnjuter fattigvård, står under fattigvårdsstyrelsens tillsyn.

Gör någon, som intagits å fattigvårdsanstalt, varom i 31 § förmåles, sig skyldig till grövre förseelse mot ordningen å anstalten, äger fattigvårdsstyrelsen eller, där sär-

skild anstaltsstyrelse finnes, denna styrelse rätt att tillrättvisa honom genom minskning i kosten eller genom inskränkning i eljest medgivna friheter och förmåner. För gossar under femton år och flickor under tolv år må aga användas. Fattigvårdsstyrelsen eller anstaltsstyrelsen må uppdraga åt föreståndaren för anstalten att vidtaga åtgärd, som här sägs."

Det rör sig om ålderdomshem, försörjningshem och vårdhem. Inte om straffanstalter!

Kanske säger man att jag tagit fram en föråldrad och icke använd paragraf. Må så vara, men den står där i en svensk social lag år 1953. Och vad mera är, den står där som ett exempel på den hållning de lagstiftande myndigheterna intog när fattigvårdslagen tillkom.

Det finns andra exempel — hemsändningsförfarandet, den omfattande försörjningsskyldigheten, de tilltrasslade fattigvårdsprocesserna m. m. — som vittnar om att fattigvårdslagen är mogen för avskrivning för att ersättas med en ny lag med andra begrepp och med nytt innehåll.

Bakterier är visserligen

farliga, skriver *Expressen*, men det finns något ännu farligare: bakterieskräck! Tidningen hänvisar till detta yttrande av en gammal husläkare och skriver vidare:

Man erinras om yttrandet när man läser om ett beslut som fattats vid de lungsjukas riksförbunds kongress i Malmö. Där har man sett sig tvungen ta upp frågan om en ny kampanj mot smittoskräcken: fortfarande existerar på många håll den "populära" uppfattningen att det är mer eller mindre farligt att umgås med folk som är eller varit lungsjuka. Att denna uppfattning försvårar de lungsjukas ställning och med alla tjänliga medel bör motarbetas är fullkomligt klart. Det enda som förvånar i sammanhanget är att en sådan sak ska behövas sägas i en tid och ett samhälle som vårt som så gärna talar om sin upplysta folkopinion. Den tycks dock fortfarande ha sina dunkla fläckar.

Man kan kort och gott instämma häri. En vederhäftig upplysning i dessa frågor måste bli en del i den medicinska allmänbildning vi måste skapa hos folk i allmänhet — den medicinska allmänbildningen måste följa behandlingsmetodernas och tuberkulosvårdens allmänna utveckling.

Kongressen samlad utanför Moriska paviljongen, 112 befullmäktigade ombud, förbundsstyrelse och gäster, sammanlagt omkring 200 deltagare.

RIKSFÖRBUNDETS KONGRESS I MALMÖ

Ökad bredd åt upplysningsarbetet — bättre bostäder åt tuberkulösa — arbetsvården måste byggas ut

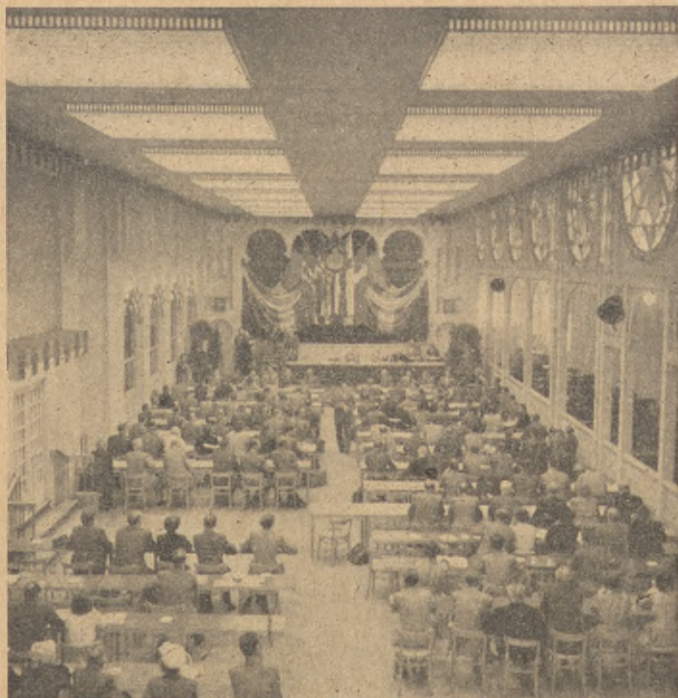
De lungsjukas riksförbund 13:e kongress i Malmö den 23—25 aug. blev en vacker manifestation över den styrka och mognad de tuberkulösas egen riksorganisation nått här i landet. Riksdagsman Sigfrid Jonsson, förbundets ordförande, kunde också med alla rätt i sitt hälsningsanförande till kongressen understryka "att vårt förbund blivit en folkrörelse med en anslutning och aktivitet, som gör det möjligt att resultatrikt förverkliga förbundets främsta programpunkt: en god eftervård åt landets lungsjuka." Det betyder emellertid inte bara att ställa krav på medmänniskorna. I förbundets motto "produktiv socialvård är samhällsekonomi" ligger i de lungsjukas egen vilja förborgad, en vilja att hjälpa till i samhällsliv och produktion, att verka för bättre förutsättningar för tuberkulosbekämpandet i allmänhet, att ge de tuberkulösa möjligheter till försörjning genom eget arbete. Även om hälsningsanförandet delvis formades till en sammanfattning över de goda resultat förbundet otvivelaktigt åstadkommit på livsviktiga områden så var där inte bara ensidiga återblickar och självbelättna segerfanfarer. Riksdagsman Jonsson erinrade bl. a. om den riksomfattande bostadsutredning som gjorts av förbundet och dess lokalföreningar, men vars obestridda fakta, att de tuberkulösa har en sämre bostadsstandard än svenska folket i allmänhet, inte mötts av den förståelse från statsmak-

ternas sida man räknat med. Förbundets växande styrka — verksamhetsberättelsen visar 143 lokalföreningar med sammanlagt 22.000 medlemmar — är en garanti för att kravet på en bostadsreform inte kommer att stanna på papperet.

Förbundsordföranden riktade också ett tack till Malmöhus läns centralorganisation, som välvilligt åtagit sig att ansvara för de yttre arrangemangen, som hör till en kongress och uttryckte sin glädje över att den kunde äga rum i Malmö stads vackra och traditionsrika folkpark. Till sist uttalades också några minnesord över Ruben Eriksson, Stockholm, som var förbundets initiativtagare och förste ordförande, och förbundsstyrelseledamoten Sune Paulsson, Malmö.

*

Sedan öppningshögtidligheten undanstökats, val av funktionärer verkställdes och arbetsordning antagits med alla de detaljer som ingår i dessa preludier var det s. k. tunga kongressmaskineriet i gång med förhandlingar under tre händelserika dagar med angenäma avbrott då och då för mera "populära" inslag. De populära inslagen återkomma vi till och vad "den tyngre delen" beträffar så kan det här inte bli fråga om någon utförlig behandling — men ett utförligt protokoll finns upprättat där de olika specialfrågorna med beslut och

Kongressen i arbete — från kongresslokalen
i Moriska paviljongen.

riktlinjer för förbundets kommande arbete förvaras och kan studeras i detalj.

I anslutning till verksamhetsberättelsen för den gångna perioden kunde riksdagsman Jonsson bl. a. komplettera innehållet med att hans motion i riksdagen om likhet med civilskadade och militärskadade ifråga om utbildningsbidrag gett resultat i så motto att riksdagen förutsatt att arbetsmarknadssyrelsen vid sin handläggning av dessa frågor skall se till att skillnaden elimineras. Som bekant har de civilskadade haft det ogynnsammare i fråga om en del förmåner under utbildningstiden — en skillnad som man kan räkna med skall upphöra vid behandlingen av arbetsvårdsärenden i fortsättningen.

Förbundssekreterare Kurt Kristiansson kunde till kongressens glädjeämnen bidra med riktlinjer för en brett upplagd upplysningskampanj för att skapa större förståelse för tuberkulösa och partiellt arbetsföras problem i allmänhet.

De lungsjukas riksförbund skall i samarbete med andra organisationer av partiellt arbetsföra och ABF på över hundra platser inom tio av landets län hålla en stor upplysningskampanj. Kampanjen skall lokalt löpa över fyra kvällar och däremellan för de mest intresserade fyra samtalsaftnar. Därvid kommer man bl. a. att lämna en allmän orientering om de partiellt arbetsföra och samhället samt diskutera vad kommunerna kan göra för dem. I kampanjen tas de mest moderna metoderna i folkbildningsarbetet i bruk, såsom estradsamtal, filmer o. d.

På upplysningsarbetets konto kunde vidare noteras en motion från De lungsjukas konvalescentförening i

Karlstad med omnejd vari framhölls att föreningen under sin verksamhet haft anledning att vid åtskilliga tillfällen diskutera frågan om smittoskräcken och de problem den medför för de tuberkulösa, vilket slutligen föranlett föreningen att hemställa till förbundskongressen om åtgärder "för att skingra det mörker, som fortfarande tycks råda, när det gäller kännedom om smittoriskerna från en tbc-sjuk eller f. d. tbc-sjuk." I sin sammanfattning hade förbundsstyrelsen med hänvisning till den upplysningsverksamhet som redan förekommit påpekat att i motionens syfte låg bl. a. behovet av en kontinuerlig upplysningsverksamhet på arbetsplatserna, där i regel psykologiska konflikter och missförstånd ofta uppstå. Det gällde med andra ord att skapa ett gynnsammare psykologiskt klimat för de tuberkulösa på längre sikt. Kongressen beslöt också att starta en ny rikskampanj mot smittoskräcken.

*

De mera direkt utåt riktade signalerna under kongressdagarna sammanfattades bl. a. i uttalanden i bostadsfrågan och arbetsvårdens utbyggnad. Att det numera råder ett ganska bistert klimat på arbetsmarknaden belystes i åtskilliga anföranden om de partiellt arbetsföras arbetsförhållanden och man hade all anledning att stanna inför riksförbundets i olika sammanhang hävdade grundinställning: att de tuberkulösa i görligaste mån bör få en kvalificerad utbildning för att bättre kunna hävda sig på arbetsmarknaden under skiftande förhållanden. I anslutning till debatten i arbetsvårdsfrågorna antogs ett uttalanden vari kongressen med erkännande och tillfredsställelse med de ansträngningar som hittills gjorts av arbetsvårdsorganen formulerade följande, i korthet sammanfattade önskemål:

Flera och bättre utbildningskurser med ett tillräckligt statligt utbildningsbidrag, som skall vara skattefritt, bör bli ett av de vapen som samhället skall möta en åtstramning på arbetsmarknaden med.

Ökade resurser för arbetsprövning och arbetsträning, utbyggnad av den hel- och halvskyddade verksamheten, kraftigare åtgärder för hemarbetet bör bli andra goda medel för att säkra sysselsättningen åt arbetshindrade.

En välvilligare hållning från stat och kommun, när det gäller anställningsmöjligheterna för partiellt arbetsföra i allmän tjänst, betraktar vi som nödvändig. Kraftigare stöd till forskning på arbetsvårdens område likaså.

De förbättrade behandlingsmetoderna minskar inte antalet partiellt arbetsföra. Ätminstone under en period framåt kommer i stället allt fler arbetshindrade men arbetsdugliga från sjukhusen.

Enighet råder om att rätten till arbete är ett grundläggande demokratiskt krav. Den rätten bör gälla alla, också de partiellt arbetsföra.

Med hänvisning till den bostadsundersökning och de synpunkter på de tuberkulösas bostadsproblem som inledningsvis berörts i denna artikel gjordes följande uttalande:

Aven om bostadsbyggandet kan väntas få en tillfredsställande omfattning under de närmaste åren, blir dock bostadsbristen så utpräglad och hyresnivån så hög att alldeles särskilda hjälpåtgärder måste till för de hyresbetalningssvaga.

Generella sådana stödbestämmelser har också utfärdats av riksdagen. Vi anser dock, att inkomstminskning betingad av sjukdom, för med sig sådana speciella svårigheter, att särskilt bostadstillägg bör utgå i sådana fall. I riksdagen har emellertid 1951 års bostads-sakkunnigas förslag i den riktningen inte beaktats. Men medgav att skäl till sådant stöd fanns, men hänvisade för en lösning av frågan till kommunerna. Utan att vilja bestrida kommunernas vilja till omvårdnad av sina medlemmar, hävdar vi dock att en lösning genom kommunala bidrag på detta område, kommer att föra med sig alltför skiftande och ibland alltför otillräckliga stödbidrag. För en i möjligaste mån över hela landet lika och tillfredsställande bidragsgivning till bostäder åt sjuka krävs att staten svarar också för denna form av bostadsstöd.

Anskaffandet av bostad är svårare för en av sjukdom drabbad än för andra, även om formellt sjukdom skall företräde till bostad. Speciella svårigheter föreligger här för lungsjuka av kända skäl. Inom ramen för den frivilliga överenskommelse på bostadsmarknaden som träffats mellan hyresgäst- och fastighetsägareorganisationer bör frågan om förtursrätt för de sjuka, som för sin sjukdoms skull behöver en särskild god bostad, kunna lösas. Överenskommelse bör ge de kommunala bostadsförmedlingarna större möjligheter att arbeta i den riktningen.

Av samhället bekostad dyrbar sjukvård går till spillo, resultatet av månaders vård spolieras och onödigt lidande för människor blir följderna om inte de sjukas särskilda bostadsbehov beaktas. Ett verksamt stöd blir i längden lösningsbara för samhället.

*

Verksamhetsberättelser och revisionsberättelser för De lungsjukas riksförbund och tidskriften Status godkändes och ansvarsfrihet beviljades den avgående förbundsstyrelsen.

Till ny förbundsstyrelse för nästa tvåårsperiod valdes:

Verkställande utskott: Förbundsordförande, riksdagsman Sigfrid Jonsson, Ulrikfors, förbundskassör Einar Hiller, Stockholm, förbundssekreterare Ture Edbom, Stockholm, Kurt Kristiansson, Stockholm, Karin Karlsson, Stockholm, Alfred Lindahl, Örebro, Charles Andersson, Örebro.

Övrig förbundsstyrelse: Alva Bengtsson, Karlshamn,

Representanter för olika landsändar utbyta erfarenheter under en paus i kongressförhandlingarna.

Karl Hellström, Kalmar, Harald Holm, Holmsund, Widar Östling, Luleå, Lennart Åberg, Skövde, John Hilmersson, Göteborg, Aja Schultzberg, Karlstad, Albin Liljeholm, Avesta, Gunnar Ericsson, Öregrund, Alex Andersson, Skellefteå. Till auktoriserad revisor valdes Sven Falk, Stockholm, jämte Lennart och Gustav Åkerström, Råsunda, förbundsrevisorer.

*

Kongressen hade också förmånen att få lyssna till ett instruktivt och belysande föredrag över ämnet "Hartuberkulosen förlorat sin betydelse som folksjukdom?" av överläkaren vid lungkliniken vid Länslasarettet i Lund, docent Erik von Rosen.

Till de mera populära inslagen, angenäma avbrott från det digra arbetsprogrammet, hörda bl. a. Malmö stads gästvänlighet i form av en lunch för kongressdeltagarna, en busstur till "Skånska Slott" och den traditionella banketten, som hölls i Moriska Paviljongen i Folkets Park. Ett stort antal gäster, läkare och myndighetspersoner, representanter för olika organisationer av partiellt arbetslösa m. fl. deltog livligt i kongressens förhandlingar och arrangemang. En givande och trivsamt kongress och ett ljusst minne av de skånska värdarnas gemyt och gästvänlighet blir slutintrycket av kongressperiodens avslutning i Malmö 1953.

SMITTOSKRÄCK, POPULÄRMEDICIN OCH LÖNNMORD

I detta något tillspetsade debattinlägg tar Olof Hallsten upp en del aktuella händelser på det medicinska området till kritisk granskning. Artikeln är också delvis en kommentar till dr Folke Ludins artikel "Pressen och läkaren" i Status nr 8 1953.

Det finns mycket som upprör människor. Ibland kan det vara önskvärt att de blir grundligt upprörda eller omskakade; ibland torde det vara skadligt — det sista under förutsättning att upprördheten fixerar dem vid företeelser, som de inte i onödan bör uppehålla sig vid eller bara syssla med för att skydda sig själva eller andra. Förr i tiden var smittoskräcken speciellt för "lungсот" något mycket betecknande för "folk i allmänhet". Nu är den på retur — men allttjämt svår, vilket bland annat framgår av den undersökning som De lungsjukas riksförbund gjort och som publicerades i nr 2 av Status förra året. Enligt denna undersökning hade cirka 66 procent av 10.670 sanatoriepatienter och f. d. lungsjuka inte märkt någon smittoskräck hos de individer de kommit i beröring med, medan cirka 34 procent hade noterat svår sådan. Även om detta resultat jämförelsevis är gott, så kan det bli bättre. Men hur? Är inte upplysning enda utvägen, om den onödiga smittoskräcken skall kunna helt elimineras? Vad får folkskolans barn lära sig om sjukdomar?

*

Detta gäller alltså tbc. Hur förhåller det sig ifråga om andra sjukdomar, och hur reagerar allmänheten och pressen? Aktuella är nu polio och paratyfus, vad beträffar smittorisken, och pressens "medicinska upplysningsverksamhet", vad beträffar informationen om olika slags sjukdomar och medicinska problem, som i allt större omfattning tar tidningars och tidskrifters utrymme i anspråk. Snart finns det väl inte en tidning eller tidskrift med självaktning, som inte betraktar det som sin skyldighet att vara med i galoppen och i "populära specialartiklar" upplysa läsarna om hur de skall bete sig vid sjukdom eller för att förebygga sådan. Enligt en och annan kritikers påstående tycks detta leda till det sorgliga resultatet, att t. ex. männen kan inbilla sig lida av alla sjukdomar med undantag för barnsängsfeber.

*

Pressen har alltmera ersatt de gamla läkarböckerna ifråga om att informera allmänheten i sjuk- och hälsovårdsfrågor. Denna upplysningsverksamhet blev i Läkartidningen utsatt för stark kritik av dr Folke Ludin, som gjorde gällande att dylik upplysningsverksamhet ofta hade motsatt verkan mot den avsedda och stundom kunde skada de patienter-läsare, som blir föremål för den. Dagspressen kastade sig över författaren och läste lagen för honom — på ett par undantag när. Nu inställer sig frågan: har denne läkare rätt i att pressens informationsverksamhet är direkt skadlig, eller gör han sig skyldig till en stor överdrift — som även den kan bli skadlig, om man allmänt tog honom på orden och skydde den kunskap man kan få i detta ämne genom tidningarna?

*

Vi har framställt frågan Varför är folk rädda för epidemier? till en ombudsman, som tidigare arbetat inom sjukvården — alltså inte en läkare och inte en vem som helst. Han svarar så här:

— Är det inte därför att pressen är den största smittospri-daren? Vem är det som sätter skräck i människorna? Är det inte tidningspressen? Skräck, fruktan och ångest. Sensationen

går före hälsan. Skulle inte pressen, som har ett sådant grepp om folk, kunna medverka i de profylaktiska åtgärderna på ett sakligt och vederhäftigt sätt — inte enbart ur journalistisk synpunkt utan med ännu starkare betoning på det rent medicinska. Man skulle kunna formulera följande krav: människan och hälsan framför pressen!

Detta var ord och inga visor! Så enkelt ligger det emellertid knappast till. Söker man vara objektiv, så kan man dock inte komma ifrån, att pressen utan tvivel i hög grad bidragit till att sprida kunskaper i sjuk- och hälsovårdsfrågor. Detta utsluter emellertid inte att en mängd s. k. "specialartiklar", vilkas främsta merit är av journalistisk art, knappast tycks ha annan mission att fylla än att kittla sensationsintresset. Vi kan ju bara tänka på danskan, som genom operation blev förvandlad till man. Det var en medicinsk och framför allt journalistisk sensation av första storleksordningen — men till vad nytta?

*

Nu torde det inte vara ett absolut ofrånkomligt villkor, att artiklar i hälso- och sjukvårdsfrågor måste vara skrivna av medicinare. Men det borde vara ett ofrånkomligt krav, att de skall vara skrivna i samarbete med medicinsk sakkunskap. Detta särskilt med tanke på att inte alla medicinare har den förmåga att popularisera sitt ämne eller lägga upp det på ett sådant sätt, att läsaren verkligen kan sporras att sätta sig in i problemen. Sedan långt tillbaka i tiden har vi här i landet en medicinsk popularisator, dr Arne Tallberg, som i tusentals artiklar informerat allmänheten i medicinska frågor — och som det förefaller på ett förebildligt enkelt sätt. Vidare träffar man i Stockholms-Tidningen på en medicinsk skribent, Peter Heuman, vars framställning av medicinska problem väl knappast den strängaste kritiker kan ha något att anmärka emot. Och den artikelserie i Vecko-Journalen, som Bengt Sjögren sedan något år tillbaka stått för, torde inte heller ha åstadkommit några större skador bland den läsande allmänheten.

I sitt försvar för sin åsikt att medicinska artiklar över huvud taget skulle vara mera skadliga än nyttiga och för "latinherraväldet", som Status vänt sig emot, säger dr Ludin i samma tidning bl. a., att just medicinarlatin gör det möjligt att förstå utländska fackartiklar även för dem, som är svaga i språk. Däri har han naturligtvis fullkomligt rätt. Men varför inte gå en medelväg, i varje fall när det gäller att informera allmänheten: att använda både svenska och latin. För övrigt är det väl så, att de som skriver medicinska artiklar för allmänheten inte bara håller sig till latinet. Att lära ut konsten att känna igen de olika sjukdomsföreteelserna både på svenska och latin kan knappast skada någon.

Däremot tycker man att den liknelse dr Ludin använder sig av i sitt försvar för latinet inte är riktigt adekvat. Han jämför medicinerna med ingenjörerna, som tar fram räknesticka och konstruktionsritningar, när de exempelvis skall förklara hur en televisionsapparat eller en automatväxel fungerar. Skulle någon inte begripa det sista, är det ju ingen *livssak*, vilket det däremot kan bli ifråga om medicinska problem. En ingenjör laborerar dock inte med levande varelser. När det gäller dem, så kan ju en missförstådd term få svårare konsekvenser än stopp på linjen eller ett avbrott i underhållningen!

För några decennier sedan fann man snart sagt i vart och vartannat hem en eller annan läkarbok. Hur många har inte tagit skada till kropp och själ av den alltför "kristne" läkaren Henrik Bergs läkarbok i många band, som man förr upptäckte överallt. Numera ser man sällan läkarböcker i de enklare hem-

men. Och även om man skaffar sig en sådan, så sker det sannerligen inte varje år — kanske bara en enda gång i livet. Därmed riskerar också allmänheten att binda sig vid föräldrad medicin. I motsats till dessa böcker, som kanske anlitas under årtionden, torde de medicinska artiklar i pressen som skrivs av vederhäftiga och ansvarsställande personer vara fullt tidsenliga och tillförlitliga. Ur den synpunkten har pressens medicinska upplysningsverksamhet en mission att fylla. Hur skall för övrigt allmänheten kunna förebygga sjukdomar, om den inte vet något om dem! Vad det gäller kräfte, för att nu bara ta ett enda exempel, så är det ju inte de farliga svulsterna, som annonserar sin verksamhet med smärtor och besvär utan de godartade, som ofta inte lämnar några spår efter sig och inte heller leder till sönderfall och död.

I dessa cancerupplysningens tider är det väl i alla fall ett önskemål, att allmänheten skall få veta, vad det i värsta fall kan röra sig om. Och ett eller annat läkarbesök i onödan torde vara ett mindre ont än för få sådana.

Sjuk- och hälsovårdsfrågan är ännu inte tillfredsställande löst här i landet. Och det torde dröja, innan den blir löst efter de linjer, som drogs upp i utredningen om sjukvårdsreformen. Men nog skulle det betyda åtskilligt, om den hälsokontroll, som där föreslogs bör ske ett par gånger varje år, kunde komma till stånd. Därigenom skulle kontakten mellan allmänhet och läkare bli en helt annan. Det kostar visserligen pengar. Men det kostar alltid pengar att leva och kanske ännu mera att dö — sakta!

Det finns även ett annat problem av vital betydelse, nämligen allmänhetens inställning till sjukdomarna — en inställning som kanske kan bero på bristande kunskap. För en tid sedan gick en medelålders, klok och intelligent kvinna händelserna i förväg och tog sitt liv — sedan "goda vänner" mot läkarnas försäkran sökt göra gällande, att hon måste lida av en hjärntumör, eftersom hon hade just sådana symtom. I Expressen har Arne Tallberg med skärpa vänt sig just mot denna hyementalitet — om än "omedveten" — att sprida skräck kring en sjukdom, som redan är på retur. Han kallar med rätta dessa individer för "potentiella mördare", inte i handling utan genom ord. Och världen är full av sådana lönnmördare. Varpå beror detta? Beror det på omedveten sadism eller bristande kunskap? Även om vi på psykoanalytiskt manér skulle postulera en allmän latent sadism, så skulle nog grundligare upplysning kunna åstadkomma ett bättre tillstånd.

*

Vad det gäller pressens sensationsmakeri kring sjukdomarna, så kan det finnas ett litet försvar för det: vad som numera inte omges av sensation befattar sig ingen med. Men är den upplysning som förmedlas i alla avseenden vederhäftig, så blir väl skadorna inte så svåra. Däremot är det självklart att medicinska spörsmål, som ventileras på ett osunt, spekulativt och ovederhäftigt sätt, kan åstadkomma skräck-"psykos".

För ett par decennier sedan höll en professor ett föredrag om — döden. Är det svårt att dö? var temat. Sällan eller aldrig har Folkets hus varit så fullspikat som vid detta tillfälle. När allmänheten avlägsnade sig var den ganska lugnad. Föredrags-hållaren hade belyst med exempel, att det inte alls var svårt att dö. Och det var naturligtvis en god gärning. Men föreställ oss, att föredraget haft titeln: Hur bevara hälsan? Då är det inte osannolikt, att talaren fått predika för tomma bänkar — med undantag för några ABF-arrangörer! Sjukdom och död tycks alltså ha sitt givna intresse — och de är ju realiteter, som ingen av oss kan komma ifrån. Men båda delarna kan kanske uppskjutas till en mer eller mindre avlägsen framtid — med hjälp av förstklassig medicinsk information.

I den mån dr Ludins angrepp fäst uppmärksamheten på de mindervärdiga medicinska alster som produceras torde det vara positivt, om det kan leda till en sovring av bidragen. Men i övrigt torde vi nog fortfarande vara i behov "populärmedicin". Förlagen tävlar om att ge ut böcker i psykologi, psykiatri och psykoanalys. Men eftersom "själen" inte kan sväva i fria luften, bör väl detta evinnerliga sysslande med "själar" och det diffusa begreppet "nerver" kompletteras med åtminstone någon kunskap om kroppen.

Olof Hallsten.

Status

JULNUMMER

ligger redan i tryckpressarna och lovar i år någonting alldeles extra ifråga om utstyrsel och innehåll. I år anknyter tidningen mera än förr till julfirande och traditionell julläsning och inledes med en festlig rapsodi om julfirande förr och nu. Barnen får sin egen avdelning med färgglada sidor och där finns också en höglitterär samling unga friska berättare, som vi kollektivt kallar

Den unga parnassen

med bidrag av Ralf Parland, Birger Vikström, Christel Sterner, Bertil Sävkrantz, Birger Norman, Sven O. Bergkvist m. fl. En rikt illustrerad rese-skildring från dagens Frankrike vidgar perspektiven utöver de egna gränserna och på tävlings-avdelningen uppträder Gösta Knutsson med en överraskande sak som vi faktiskt inte vill avslöja så mycket om just nu. Går man över till illustrationerna så kan vi utan överdrift påstå att mångsidighet och omväxling finns i rikt mått också där. Inte mindre än

Elva kända konstnärer medverka i år

av vilket Ni kan förstå — om vi tillägger att förutom omslag i fem färger finns åtta övriga sidor färg — att Status julnummer är en av årets bästa julpublikationer: väl värd priset kr. 2:50.

Riksförbundets stipendier

till förbundsmedlemmar, företrädesvis f. d. sanatoriepatienter, sammanlagt 10 st. à kr. 300:— för studier vid folkhögskolor och socialinstitut utlysas härmed till ansökan.

Ansökan om stipendium skall göras till De Lungsjukas Riksförbund, Box 4149, Stockholm 4. Ansökan skall göras på vanlig studieblankett, som kan rekvideras från Riksförbundets expedition. Ansökan skall vara åtföljd av uppgift om att sökande är antagen vid folkhögskola eller socialinstitut.

Ansökan skall vara Riksförbundet tillhanda före den 1 nov. 1953.

Kinsey — forskaren och fridstöraren

I sensommarens flegmatiska lugn och brist på krigsrapporter och annat mera brännbart nyhetsstoff kom den nya Kinseyrapporten som ett häftigt åskväder — och ett ganska ihållande sådant. Den amerikanske forskaren, professor Alfred C. Kinsey, är vid det här laget en ganska omskriven — för att inte säga sönderskriven — man i tidningarna jorden runt, men man kan nog räkna med att intresset håller ännu åtskilliga månader framåt. När hans märkliga undersökning om kvinnans sexualliv ventilerats tillräckligt länge på nyhetssidorna kvarstår den sedan som underlag för specialartiklar för läkare, psykologer och andra fackmän, som komma att granska hans arbete från olika utgångspunkter. Sedan får man ur rent litterär synpunkt inte glömma att boken "Sexual Behavior in the Human female" som den heter på originalspråket är en stor händelse på bokmarknaden. Den första upplagan i Amerika väntas bli omkring 250.000 ex. Boken omfattar drygt 800 sidor och priset uppges bli 8 dollar.

*

Vem är Kinsey? frågar sig naturlig nog folk i allmänhet i dessa dagar. En snabb-skiss av den märkliga vetenskapsmannen är därför påkallad. Han är främst, för att citera en dagstidning, "den man som jämte Sigmund Freud, psykoanalysens skapare, gjort mest för att bryta tystnaden och hemlighetsmakeriet kring människans sexualliv". Alfred C. Kinsey är professor i zoologi vid universitetet i Indiana, där han sedan 15 år tillbaka bedrivit forskning i sexuallivet, men han började med något betydligt blygsammare nämligen med att katalogisera getingar. Ett arbete, som krävde åtskilligt tålmod. Tålmod och arbetsförmåga långt utöver den vanlige vetenskapsmannens säges känneteckna Kinsey. Egenskaper, som kommit honom väl till pass under det krävande arbetet med att kartlägga människans sexuella beteende. Fast nog låter det en smula överdrivet när en tidning sammanfattar: "Kinsey arbetar mellan kl. 9 och midnatt året runt utom på julafton. Söndagseftermiddagarna ägnar han också åt familjeliv: då spelar han skivor".

*

Det uppges från många håll att den nu 59-årige professorn har en sagolik förmåga att inge förtroende, att få folk att tala om sig själva och sina mest ömtåliga problem. Man förstår den saken bättre,

om man gör några hastiga plock ur det statistiska material, som hittills publicerats ur rapporten: kvinnan har lika stark könsdrift som mannen, hälften av alla gifta kvinnor har haft samlag före äktenskapet, 26 procent av kvinnorna har någon gång varit otrogna i äktenskapet, religiös bakgrund hindrar mer än något annat kvinnor från otrohet osv.

*

Professor Alfred C. Kinsey

Presskommentarerna kring rapporten är — som man förstår av ovanstående — många och det är givetvis inte möjligt att här göra någon utförlig sammanställning av dessa. Vad man först ifrågasätter är emellertid nyttan och ändamålet med en sådan undersökning. Och framförallt: har de kvinnor Kinsey intervjuat — undersökningen bygger på 5.490 utvalda vita kvinnor i åldersgrupper upp till 90 år — talat sanning? En fråga som ofta återkommer är också huruvida de avslöjanden Kinsey gör är något utmärkande just för de amerikanska kvinnorna eller om man kan utgå ifrån att beteendet gäller kvinnor i allmänhet.

Att döma av de engelska tidningarna tycks man ha mottagit rapporten ganska lugnt — lugnare än åtskilliga av kollegerna i Kinseys hemland Amerika. Man talar t. o. m. om att undersökningen kan

vara till stor nytta för läkare, präster och många andra, som ha till uppgift att hjälpa människor tillrätta, men de kritiska kommentarerna saknas naturligtvis inte heller i den engelska pressen. En del amerikanska tidningar "vill inte publicera Kinseyreferaten av moraliska skäl" men de flesta ge dem kraftigt utrymme. "Vi kan inte gärna låta bli att rapportera saken", heter det på en del håll, "men vi ha noggrant granskat materialet för att undvika stötande ord". Kinsey påvisar de lagar, bruk och personliga principer, som reglerar sexuallivet i vårt samhälle — han underminerar inte moralen utan ger den säkrare grund — heter det på annat håll. Kinsey är naiv skriver en fransk tidning, "den enklaste amatör vet lika mycket om kvinnor som monsieur Kinsey och är han fransman ler han åt hela historien".

Här hemma i Sverige har hittills åtskilliga läkare uttalat sympatier för Kinseys forskningsresultat. Dr Gustav Jonsson framhåller bl. a. att på en del punkter finner man en förbluffande överensstämmelse med en del siffror om den svenska kvinnans sexualvanor, publicerade i ungdomsvårdskommitténs slutbetänkande. Intressant är också att ta del av lekmännens funderingar. — "Inte tror jag mycket på att religionen hindrar otrohet och karln ger ju bara siffror, siffror — vet dom inte vad kärlek är i Amerika?" kommenterar författarinnan Moa Martinson temperamentsfullt. Viss överensstämmelse med de synpunkterna finner man på dagstidningarnas insändarspalter, exempelvis signaturen "Kanske gammelmödig" som frågar om ordet "kärlek" alldeles glömts bort — "kan inte den finnas även mellan två människor, som inte är så där fulländade i den sexuella samlevnaden, är äktenskapet bara lustarnas tillfredsställelse?" En annan insändare är djupt upprörd över Kinseys uppgifter om "att allt flera kvinnor sover nakna".

*

Kommer Kinseyrapporten på svenska — oavkortad eller i sammandrag? Här om kan i skrivande stund inte ges något direkt besked. Den engelskspråkige torde kunna få den amerikanska upplagan, som släpps ut i slutet av september, även i Sverige ganska snabbt. Kinseys förra bok om mannens sexuella beteende blev ingen större succé i svensk språkdräkt. Den myckna statistiken, kurvorna och dia-

(Forts. å sid. 17)

Från kursen på Bommersvik

Förbundssekreterare Ture Edbom berättar, friskt och personligt om årets socialvårdskurs

KURSPROGRAMMET

På kursprogrammet stod under de fjorton dagarna naturligtvis ämnen som täcker de allra flesta av förbundets och medlemmarnas intresseområden. Föredragen om förbundsverksamheten svarade förbundssekreterare Kurt Kristiansson för, organisationsavsnitten talade T. Edbom om och förbundets ekonomiska verksamhet klargjordes av E. Hiller. För de olika specialområdena hade kallats experter. Ett axplock ur kursprogrammet visar klart kursens omfattande karaktär.

Tuberkuloslagstiftning och tuberkulosbekämpande
Dr John Lundkvist

Principiella linjer i vår socialvård
Byråsekr. John Ahlberg

Fattigvårdsfrågor
Syssloman Einar Lind

Den nya sjukförsäkringen
Sjuk-kassadir. Nils Goude

Bostadspolitiska åtgärder
Riksdagsman Fritz Persson

Landstingens åtgärder för de partiellt arbetsföra
Sekr. Ake Hægström

Statens arbetsklínik och de lungsjuka
Dr Bengt Akerbladh

Tuberkulos och yrke
Konsulent Ake Vidlund

Arbetsvårdens organisation och arbetssätt
Amanuens Olle Bergström

De partiellt arbetsföras anställning i statlig tjänst
Ass. Arne Friberg

Fackföreningarna och de partiellt arbetsföra
Ombudsman S. Sandberg

Företagarna och de partiellt arbetsföra
Ing. Sven Nihlén

De lungsjukas riksförbunds socialvårdskurs på Bommersviks skola i Södermanland pågick under fjorton dagars tid och avslutades den 1 augusti. Ture Edbom refererar här händelseutvecklingen, uppdelad på två referat, en strängt socialpolitisk redogörelse för kursprogram och arbetssätt inom särskild ram, den andra delen i form av ett personligt färgat kåseri. Vi tillåter oss att avslöja att en viss "riksombudsman" som förekommer i sammanhanget numera också blivit förbundssekreterare.

GRUPPARBETET

Grupparbetet tenderar att bli ett allt betydelsefullare inslag i Bommersvikskurserna. I år var kursdeltagarna indelade i fyra grupper och varje grupp hade två arbetsuppgifter. Grupperna lade ner ett intensivt arbete på att lösa sina uppgifter och lyckades också överlag överdådigt. Följande arbetsuppgifter stod på arbets-schemat:

Upprätta en arbetsplan för en patientförening

Upprätta en arbetsplan för en medelstor konvalescentförening

Upprätta ett frågeformulär för en utredning om sanatoriernas standard

Upprätta en organisationsplan för en upplysningskampanj om de partiellt arbetsföra och samhället omfattande fyra kvällar

Skriv en motion till landstinget om upprättandet av ett konvalescenthem för länsområdet

Skriv en framställning till kommunalfullmäktige med begäran om kommunalt ekonomiskt stöd till konvalescentföreningens verksamhet

Håll ett anförande på ett fackföreningsmöte om De lungsjuka och arbetslivet

Håll ett anförande på en social upplysningskurs om de lungsjuka och samhället

Bommersvikskurserna har det gemensamt med lumpen att man bara kommer ihåg det roliga efteråt. Om man sålunda här och där ute i konvalescentföreningarna under höstens lopp träffar på någon som på det mest gåtfulla och omotiverade sätt brister ut i gapskratt kan man hålla

någon enkrona på att vederbörande varit på Bommersvikskurs och överfallits av något minne därifrån. Redan av detta förhållande framgår att förbunds-kurserna är värdefulla. Håller det gamla stävet streck att ett gott skratt inte endast förlänger kåften utan även livet, så utför

förbundet genom kurserna en medicinsk underkur som borde nobelprisbelönas.

Om någon till äventyrs tror att kursnyttan uteslutande hänförelse sig till livsförlängande skratt har dock vederbörande gruvligt tagit miste. Till 98 procent består kurserna av ett osedvanligt knogande

med allsköns socialpolitiskt lärostoff. Till ungefär samma procent — antar vi generöst — tillgodogör sig också eleverna stafett. Till och med den mest matematiskt obegåvade kan därav räkna ut att Bommersvikskurserna tillför patientföreningar och konvalescentföreningar en hart när ruskig slagkraft. Föreläsarna — socialvårdare och läkare på framskjutna poster — uppmärksammade genast elevernas glupande lärdomsiver och man kan skytmade bakom deras hornbågade glasögon en medlidandets glimt med alla de lokala socialvårdare som i framtiden skulle utsättas för Bommersvikarnas grova artilleri. Med detta hoppas jag att läsarna fått klart för sig att Bommersvikskurserna är djupt allvarliga historier med ett minimum av glam och lek.

Men till glammet och leken.

Märkligast därvidlag — inte minst som psykologiskt fenomen — var när kursledningen drabbades av momentet storhetsvansinne. Det kom sig därav att kursledningen, som vid årets kurs fördubblats och räknade inte mindre än två man, ordnade med en turnering i det ädla coronnespelet, i fortsättningen försvenskat till korong. Kursledningen utgjorde ett lag kallat förbundslaget. Vid en hemlig konferens med sagda förbunds lag framkom att ingen av lagmedlemmarna tidigare utövat den ädla sporten. (Vad vederbörande gjorde under sin sanatorietid borde bli föremål för en medborgarkommissions undersökningar.) Förbundslaget borde sålunda rimligen vara dömt till en snabb turnédöd under ömkliga former.

Här måste vi ett ögonblick blanda in ödet. Under ett långt liv har jag hört ödet beskyllas för de mest omöjliga saker. Uppriktigt talat har jag hört ödet omtalas i sådana sammanhang att det-sammars rykte måste anses som högeligen skamfilat. Det är mig en kär plikt att här kunna rehabilitera det fenomen som på det mest överraskande sätt griper in i människornas jordevandring. Vid förbunds lagets första match tog nämligen ödet ett milt men fast tag kring förbundssekreterarens och riksombudsman-

nens handleder och dirigerade korongspelet efter sitt sinne. Med skräckblandad förtjusning såg de båda funktionärerna sina korongringar med blixlik hastighet försvinna i därför tillverkade hål. Jag måste erkänna att efter den matchen har min håfulla attityd mot s. k. övernaturliga tilldragelser mildrats betydligt.

Med något större tillförsikt mötte vi den andra matchen. Ödet hade tydligen fattat ett djupt behag i vår värnlöshet och biträdde oss även nu. Med 7—0 hemförde vi en glänsande victorie. Tyvärr upphörde därvid det goda omdömet hos den ena lagmedlemmen, jag vill inte säga vem när jag ogärna talar illa om medmänniskor. Det var inte vinsten i och för sig som kom omdömet att brista, det var en egentligen helt ovidkommande sak. Tydligen hade ryktet om förbunds lagets briljanta spel snabbt spritt sig i internationella kretsar och det begav sig så att den andra lagmedlemmen från Brasilianska korongfederationen erhölet ett erbjudande om att få bli proffs over there. Detta kom hans proportionssinne att alldeles brista sönder och vid en måltid offentliggjorde han proffserbjudandet och nämnde i förbifarten något om att turneringen borde avblåsas med hänsyn till förbunds lagets totala överlägsenhet.

Tyvärr hade ödet — fullständigt oinbjudet — infunnit sig till måltiden där det tydligen var idel öra till det som avhandlades. Helt småsint ilsknade ödet till vid sekr... vad säger jag, lagmedlemmens, yverborna tal och tog sin hand ifrån oss. Vid den tredje matchen spelade alltså förbunds laget med egen kraft. Motståndare var våra norska gäster. Våra gäster vann.

Endast med yttersta möda lyckades kursledningen efter detta upprätthålla sin prestige. I det längsta försökte vi med egen kraft men när den inte räckte måste offentligen uppläsa det brev förbunds styrelsen skickat när den fått reda på att korongturnering pågick. I brevet stod att våra gäster till varje pris inte fick bli utslagna före finalen. Förbunds styrelsen

omfattas efter detta med ytterst varma känslor av funktionärerna.

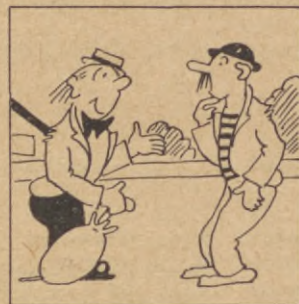
Finalen vanns av Skåne med ett slag som egentligen hör hemma i trollerikretsar.

Med långa intervaller utbröt s. k. samkväm på kursen. På samkvämen förekom program. Det var en källa till storögd förvåning och mycken förtjusning att programmen så exakt kunde träffa de mest skilda smaknivåer. Därmed har jag på försiktigaste vis antytt att kvaliteten på underhållningen med fördel kan jämföras med en berg- och dalbana och ingalunda en av den slätstrukturaren sorten. Särskilt torde en av sketcherna intressera våra litteraturforskare. Den leder sitt ursprung till år 400 f. Kr. och uppfördes av keltarna innan dessa ännu splittrats av ideliga folkvandringar. En kvalitativt stark programpunkt uppfördes av Linköpings-Karlsson som också gjorde sig känd som en av landets yppersta bordtennisspelare — som sådan lyckades han med den nästan otroliga prestationen att ta set av riksombudsmannen. Karlsson hade till uppgift att på oförberedda talares klubb redogöra för hur det var första gången han blev kär. På ett mäterligt sätt visade därvid Karlsson upp den höggradiga sinnesförvirring som brukar inträda vid dylika tillstånd och den totala strejk stäm-band och tunga etablerar. Han fick inte ett ljud ur sig. Dramaten nästa ???

Genom sparsamt förekommande men skickligt insatta roande inslag lyckades kursledningen dölja att eleverna strängt taget höll på att arbeta sig fördärvade. Kursens avslutning, som bl. a. innefattade elevernas kritik av kursuppläggnings, blev därför rena sinekuren för kursledningen. Inte ens de mest provocerande förslag från tjänstgörande ordföranden kunde förmå deltagarna att fälla ett ord om årets kurs. Uppenbarligen kan därför förbundet i årtionden framåt idka livsförlängande verksamhet genom att anordna socialvårdskurser på Bommersvik. Deltagare lär inte behöva saknas. Varje årskurs gör den livligaste reklam för nästa.

LODVIG spøger (Dansk läsövning)

Av Paul Danty

Kan man kalde en alen for en bataille?

Jo, det er jo et slagsmål. Æv.

Bokmalar och kulturella miniatyrer

Många, oändligt många timmar har jag tillbringat i läsesalarna på biblioteken. Medan andra människor slitit och slavat i sitt anletes svett, har jag flytt till dessa tankeflitens gruvor för att insupa vetande och visdom. Många anser detta vara en dåraktig livsföring, men för egen del är jag av den uppfattningen, att den är väl så förnuftig, som att använda sin fritid till att skrika sig hes på fotbollsmatcher.

Jag har suttit i de stora läshallarna på Stadsbiblioteket vid Sveavägen i Stockholm, på det trista, gammalmodiga KB i samma stad, på det ljusa, moderna stadsbiblioteket i Malmö, på det trånga, obekväma Diksonska folkbiblioteket i Göteborg, som ligger vid en starkt trafikerad och bullersam gata, ja, till och med i Kommunernas hovedbibliotek i Köpenhamn har jag tillbringat några timmar för studier.

Jag är därför ganska förtrogen med den miljö som det här är frågan om. Ett stadsbibliotek är ett ställe, dit man kan gå för att låna böcker eller för att läsa på stället. Det är en värdig institution, som folk i allmänhet hyser respekt för. En del törs inte dit, därför att de tycker, att där är för fint. Men de som tycker så har aldeles fel, ty biblioteket är inte för fint för någon människa utom möjligen för notoriska bryggarkunder. Det har ett budskap till fabrikenas folk, till dem som äro arbetande och betungade. Att tycka att biblioteket är för fint, är en kulturfördom som måste övervinnas.

Men ett bibliotek får ofta fylla andra funktioner än de som har nämnts. I arbetslöshetstider fick läsesalen ofta tjänstgöra som värmestuga. Det är också ett ställe, där det kommer figurer. Den andaktsfulla stillheten störs ibland av mystiska ljud som väcker uppmärksamhet. Man kan också få se typer som ser så komiska ut och betar sig så underligt, att skrattet är färdigt att explodera. En gång minns jag en äldre man, som plötsligt svepte fram en stor röd snusfana och snöt sig, så att det dånade i hela salen. Han var naturligtvis i sin fulla rätt, men denna naturliga reaktion framkallade ändå en viss störning.

Varje bibliotek håller sig med några original. Det hör till. Det är lika självklart som att varje herrgård ska ha sitt familjespöke. Gubben som struttar omkring med smala stuprör till byxor, som för det mesta också flaggar på halv stång, har jag sett både i Örebro och i Göteborg.

I läsesalen på KB var jag flitig besökare i början av min stockholmstid, och jag gick dit, hur konstigt det än låter — lika ofta för att låna pengar som för att låna böcker. Jag hade nämligen blivit

Håll Er då hemma och försök Oleum Basileum, som är ett beprövat medel vid influensa, förkylningar etc.

Motverka hotande förkylningar genom att så snart Ni känner de allra första symptomen taga 3 droppar i en matsked hett vatten o. gnid dessutom in några droppar i näsan och företag upprepade djupinandningar.

OLEUM BASILEUM

— den läkande oljan

I apotek, färg- och sjukvårdsaffärer

Generalagent för Skandinavien:

A.B. ATOMA - N. SMEDJEG. 28 - STOCKHOLM 16

bekant med ett par luggslitna akademiker, som i likhet med mig själv sprang omkring på tidningarna med artiklar. Jag minns honom, som stod därnere i klädgarderober och tecknade fåglar på marmorplattan och blev arg var gång han måste suddas ut dem. Jag minns honom som en annan Sokrates, omgiven av en trogen skara lärjungar. Det var fyrtalister och A.B.F-are och många andra. Husbåtsfilosofen kallade de honom därför att han en lång tid hade bott på en båt ute på strömmen. Han hade samman-

träffat med många kända vetenskapsmän, tänkare och författare och han var full av humor och visdom. Ibland drog han den roliga historien om sin städgumma som envist påstod, att Beethoven, som han hade ovanför sin orgel, var en skomakare från Johanneshov. Nu har R. P. sedan några år tillbaka lämnat Stockholm, där han vantrivdes gruvligt på sista tiden, och slagit sig ner som hönsfarmare i Hälsingland. Men jag kan säga som det brukar stå i Det Bästa: Den människan glömmar jag aldrig.

BARN STAD

I Stockholm, storstaden, där både pappa och mamma arbetar bortom hemmet, fyller lekstugan en viktig funktion. På morgonen, på väg till arbetet lämnar en av föräldrarna sin telnin på lekstugan och på eftermiddagen hämtar man barnet igen. Under dagen har barnet inte enbart fått tillsyn, mat och middagsömn, utan också fått fostran, fått lära sig nya saker och inte minst anpassning till medmänniskor, vilket främst för det ensamstående barnet är av stor betydelse.

Vi har besökt en av HSB:s lekstugor och följt barnen under deras dag. Bilderna vill visa olika tempon i barnens dag. Längst uppe till höger ser man att känna igen sin plats är den märkt med ett tecken: en segelbåt, en svamp, en hund etc. Barnen kan ju inte läsa. Märket går sedan igen vid handdukarna, sängarna o. s. v. Intresset för renlighet kan grundläggas på lekstugan. Vi ser gossen till vänster vid ett av de små näpna tvättställen, smättingarna tvätta sig om händerna innan de går till middag. Varje dag promenerar man ute i staden vilket bilden i mitten visar — man lär de små gå i trafiken och så får de en uppfattning om omgivningen. Bilderna på sidorna visar barnen när de lyssna till högläsning och under en liten sånglektion.

Den nedersta bildraden ger sex olika situationer i leksoledagens gång. Efter att man promenerat och ätit håller man "tyst timme". De fenomenalt enkla sängarna tas fram ur sina små skåp och ställs upp i rummen. Allt lekandet och stojandet är mera tröttsamt än man tror och en dryg timmas sömn gör gott. Och att lära sig klockan är en viktig sak — lika viktigt — nästan — är att lägga pussle när det är regnväder! Fingerfärdigheten övas upp på många olika sätt och till allt detta får man att man måste äta ordentligt, tre mål om dagen. Barnen få lära sig att grundläggas barnens "beteendemönster" för att nu ta det lite vetenskapligt, i tidiga år, i leksoledagens rytm och rutin.

Foto: författaren.

LÄKARVODEN OCH BEHANDLINGSMETODER I GÅNGEN TID.

Aktuella axplock ur läkekonstens historia

Läkararvodena har länge varit föremål för livlig debatt och det är åtskilliga länder som försökt kontrollera inkomsterna och diktera priset för den speciella gruppen inom de fria yrkena, som läkarkåren utgör.

Men försöken i den riktningen har sällan varit så framgångsrika. Det är en synnerligen delikat och svårbemästrad uppgift att ingripa i de sällsamma relationer som existerar mellan den sjuka och hans läkare och som enligt de lärda ana-

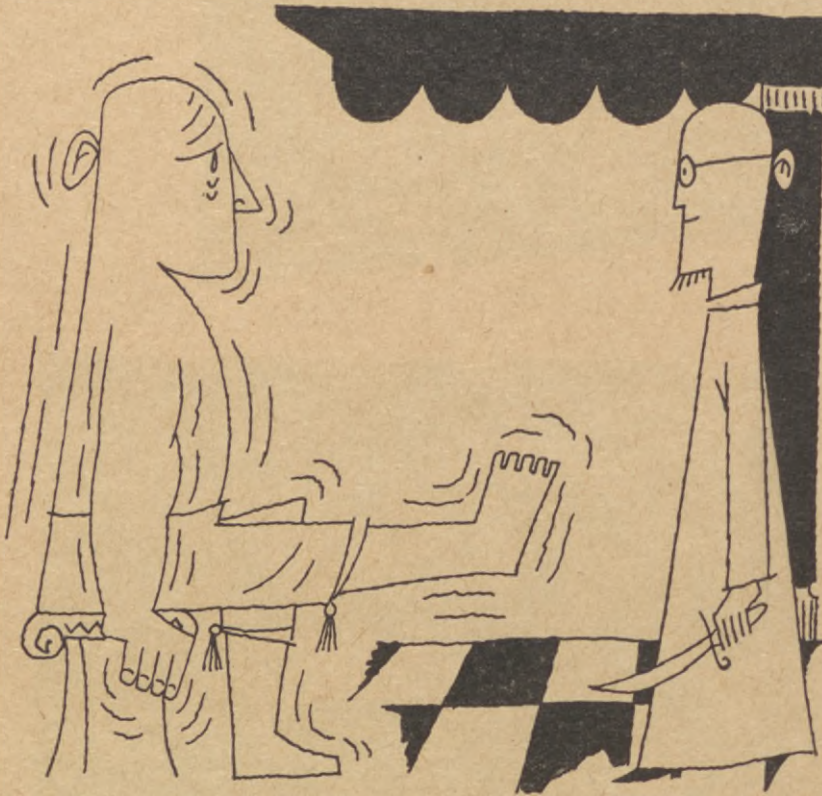
lys är sammansatta av olika delar med känsla, förtroende, respekt — och kanske även en smula rädsla!

*

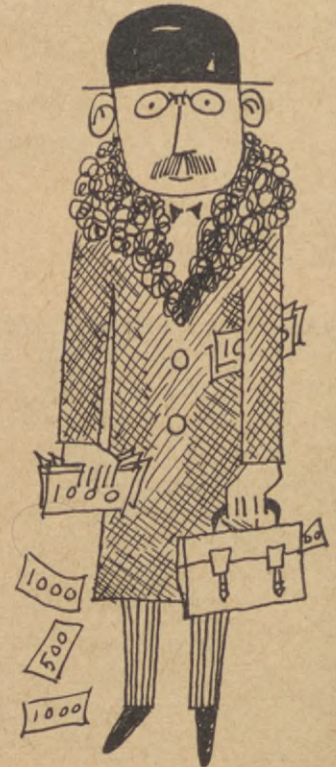
Någon ny sak i debatten utgör inte diskussionerna om dessa speciella arvoden — enligt gamla hävdatecknare bråkade redan de gamla babylonierna om samma sak. De tyckte det var ganska orimligt att den tidens medicinmän skulle betinga sig hela tio siklar för att spjälka och läka en bruten arm — det var en fantastisk

summa som räckte till årshyra för ett stort, komfortabelt hus! Men enligt gällande lag och ordning hade förstås patienten rättighet att återkräva pengarna om komplikationer inställde sig eller han inte kände sig fullt återställd, och det är ju mer än man kan fordra den dag som idag är...

Fenicierna gick ytterligare ett steg längre i rättsskipningen därvidlag. Om en patient avled under behandlingen, lät man hugga av händerna på hans läkare. Där-

August den starke var som många starka karlar ytterst ömtålig och betalade fantastiska honorar åt läkare som var lätta på handen och behandlade så smärtfritt som möjligt.

Läkararvodena ha länge varit föremål för debatt...

för var det kanske inte så underligt att läkarbanan inte var så särdeles populär bland den intellektuella ungdomen.

*

Under antiken var heller inte förhållandet mellan läkare och patient det allra bästa. Sjukkaseproblemet var redan då aktuellt och enligt vad som uppges gick de grekiska läkarna vid ett tillfälle till häftigt revolt mot en plan på att patienterna skulle behandlas kostnadsfritt och läkarna honoreras av staten. De hotade helt enkelt med strejk och därför fick den tidiga socialiseringsplanen läggas till handlingarna.

I Egypten tillämpades en efter olika inkomstgrupper anpassad tariffskala. De rika betalade tre oxar för svårare behandlingar, medan de fattiga klarade sig undan med ett par höns för samma sak. Kvinnor slapp i allmänhet lindrigast undan och arvodet för en konsultation var för gift kvinna sex gånger lägre än om maken hade haft behov av den.

*

Under sin Italienvistelse utarbetade den geniale Fredrik II en plan för nationell sjukvårdstjänst, som f. ö. kopierades 200 år senare av kejsar Sigismund. Planen gick ut på att varje stad som hade en läkare skulle avlöna honom med 100 gul-

Fenicierna var stränga mot läkekonsstens utövare — om en patient avled under behandlingen lät man hugga av händerna på hans läkare.

den årligen. I gengäld skulle den botande brodern kostnadsfritt behandla stadens invånare.

August den starke var som så många andra kraftkarlar ytterst ömtålig och betalade fantastiska honorar åt de läkare som var lätta på handen och behandlade så smärtfritt som möjligt. Då han en gång ådrog sig en fotskada tillkallade han den på sin tid särdeles välrenommerade parisläkaren Jean Petit som utförde en operation på honom. "Le docteur Petit" erhöll då i honorar helt 1.000 thaler plus en årlig livränta på 1.200 thaler.

*

Den engelske läkaren Dimsdale var också namnkunnig och kunde utkräva furstliga arvoden. En gång åderlät och vaccinerade han Katharina II, som i gottgörelse för den lyckade behandlingen gav honom 100.000 rubel plus 50.000 i reseersättning och en årlig livränta på 5.000 rubel. År 1790 fick den ryska kejsarinnan en mycket svårartad snuva. Läkaren ordinerade henne bl. a. daglig massage med smält fårtalg.

Behandlingen syns ha varit framgångsrik, ty hela 60 år senare levererades varje vecka samma kvantum talg till det kejserliga palatset. Det blev inte småpengar precis — den sextioåriga talgleveransen belöpte sig till över 2 miljoner rubel!

Tecknare: LASSE SANDBERG

KINSEY — FORSKAREN ...

(Forts. fr. sid. 10)

grammen, verkade tydligen avskräckande. Och det må villigt erkännas att för den, som har alltför "romantiska" anspråk på en bok av denna karaktär måste det tunga siffermaterialet te sig åtskilligt avskräckande. Den här gången lär det bli en något mjukare upplägning av

ämnet har det upplysts om i de många förhandsrapporterna om den nya boken.

Man kan ju alltid fundera över hur många, som utöver de mera fackintresserades krets, kommer att ägna boken djupare studium. I Amerika tycks ju framgången redan vara given och här hemma kan inte Kinsey klaga på förhandsreklamen. Men kanske artiklarna i pressen varit för många — man tycker

sig redan ha fått veta tillräckligt. Specialisterna får gå vidare i de drygt 800 sidorna och ägna sig åt de mera ingående vetenskapliga resonemangen, men debatten torde, som sagt, hålla i sig avsevärd tid framåt — en debatt både med och utan djupare insikter i det brännbara ämne professor Kinsey fått en hel värld att diskutera.

S. H.

Bertil Sävkrantz:

TEATERCIRKELN — studieverksamhetens styvbarn

"Att spela teater" är ofta betraktat med viss ringaktning även om man uppskattar det som "underhållning". Bertil Sävkrantz, som själv sysslar med teatercirklar inom folkbildningsarbetet drar här en lans för teatercirkeln, för en djupare förståelse för detta bildningsinstrument. Redogörelsen vill även ge en uppfattning om teatercirkelns arbetssätt.

Sävkrantz har för avsikt att i ett kommande nummer berätta en del personliga minnen och intryck av teater och uppträdanden på sanatorium.

Under årens lopp har jag mer och mer förvånats över teatercirkelns styvmoderliga behandling i studiearbetet. Då jag nu blivit anmodad att skriva om amatörteatern som studiecirkel betraktad, ligger det mig varmt om hjärtat att korrigera de skeva uppfattningar, som rätt allmänt tycks florera när det gäller teater för amatörer. Den mest utbredda tankegången tycks vara att medlemmarna i en teatercirkel bara går där för att roa sig själva, och i bästa fall den publik de spelar upp för. Att de skulle bedriva studier i någon form, verkar i somligas ögon och öron som rena utopier. För att på lättaste sätt påvisa att studier verkligen bedrivs, skall jag här nedan presentera en skisserad studieplan, som teatercirklar vanligen bör och skall arbeta efter.

Hur bildas en teatercirkel?

Den annonseras som cirklar i allmänhet, men medlemmarna värvas också genom personlig kontakt och påverkan. Naturligtvis blir det en högst blandad

Bertil Sävkrantz

skara människor som infinner sig. Både vad ålder, utseende och talang beträffar. Somliga har sysslat med teater tidigare och andra inte. En del vill sjunga och spela revy och operett, andra ägna sig åt dramatik, lyrisk uppläsning eller berätta historier. Allas önskningar kan av naturliga sjael inte uppfyllas på en gång. Därför måste vi samsas och arbeta efter en på förhand uppgjord plan, som var och en

kan ha nytta och glädje av. När den serveras spärras ögonen upp och alla beslutar sig för att jobba hårt och grundligt. Att sedan hälften av deltagarna tröttnar efter en tid må vara dem förlåtligt.

Tre egenskaper har de ofta gemensamt. För det första vet de inte hur svårt det är att spela revy eller cabaret. För det andra har de aldrig hört talas om pantomim eller gjort klart för sig vad det är. För det tredje har de inte insett den stora betydelsen av att kunna tala rent. Att de sedan varken kan tala, läsa innantill, sitta, gå och stå är så periferiska och naturliga begrepp att deras ögonbryn seglar mot rymden av förvåning. Men nu till studieplanen.

Teatercirkelns syfte och mål.

I första hand tjänar teatercirkeln som konstnärligt uttrycksmedel för dem vars dagliga arbete inte innehåller något av den varan. En av grundplåtarna för dess berättigande är att en grupp människor beslutar pröva sina konstnärliga anlag i en teaterföreställning. Dess största betydelse ligger i studierna av litteratur och psykologi och att förmedla ökad människoskapskap.

En sak lär vi näppeligen komma ifrån, nämligen att amatörteatern, om den bedrivs riktigt, är en kulturförmedlare i samhället. Den kämpar mot tröghet och stillestånd i tankar och ord, mot jäktet och fäste för den rotlöse individen. I främsta rummet är den en samlingsplats för gemensam konstnärlig upplevelse. Den skall sporra och förmedla konstnärliga värden och konstnärligt skapande. Öppna ögonen på sina tillbedjare inför vardagens tristess och vanetänkande. Teatercirkelns medlemmar skall beredas tillfälle att vidga sin livshorizont. Se objektivt, överskåda och söka lösa några av livets problem.

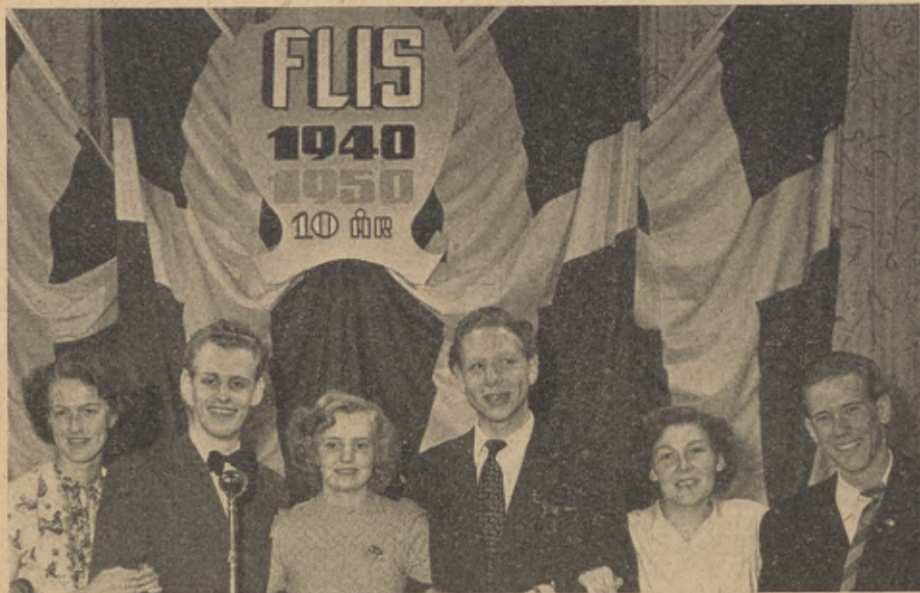
Teatercirkeln skall ge flykt åt fantasin. På rätt sätt skall den anknyta till yrketeatern och förmedla dess konstnärliga kunnande och prestationer. Hand i hand skall amatörer och professionella vandra mot målet: Teatern som livgivande faktor i samhället, inspirationskälla och rekreation för dess älskare.

Pantomim. (Stum teater.)

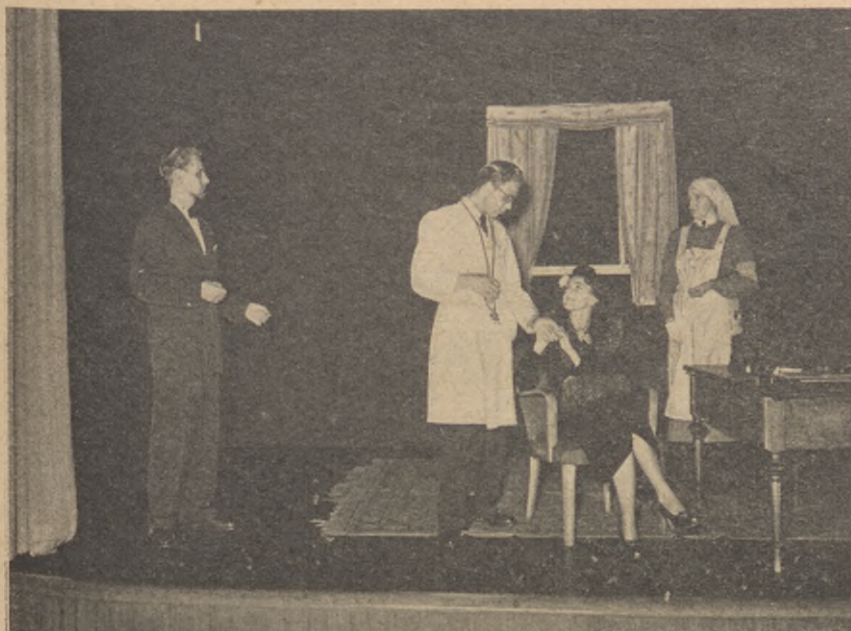
För att lära känna cirkelmedlemmarna in- och utvändigt och luckra upp i hämningarnas labyrint tillämpas ofta pantomimen. Den ger alla en chans att enbart med kropp och mimik ge uttryck för de känslöstämningar, som ger sig till känna i olika situationer.

Talteknik och välläsning.

Vad man framför allt fordrar av en aktör, professionell eller amatör, är att de ord som ligger till grund för rollens be-

En fotbollsbetonad uppställning av FLIS teatercirkel efter dess första framträdande med den "obligatoriska cabareten" på programmet.

Efter diverse mödor och besvär utkristalliserades en FLIS-grupp, som knallade den smala och knaggliga vägen mot konstens himmel. Dramatik ville de spela. Det första blygsamma försöket blev Erik Müllers "Vita kallar".

rättigande kan uppfattas av publiken. Därför läggs det stor vikt på muntlig framställning och välläsning. Hur många människor kan förresten läsa rent innan till och spontant översätta skriftspråk till talspråk? Ytterst få. Radion med dess talare är ett synnerligen talande exempel därpå.

Deklamation, sång och musik.

Att lära sig deklamera riktigt hör också till stöttestenarna. Fast de flesta tror att det bara är att ge sig hän med känsla och inlevelse bland rim och meter. Nästan dagligen är man i tillfälle att konstatera hur lite folk vet och kan om sång och musik. Trots ljudet från tusentals högtalare, är det ytterst få människor, som kommit över femårsstadiet då det gäller att tolka en sång någorlunda hyfsat vad andning och textning beträffar.

Plastik.

I det begreppet åsyftas konsten att föra sig på scen. Rörelserna skall vara vackra, behagfulla och kontrasterande. Att ligga, sitta, gå och stå är inte så lätt som många tror. I vardagslivet kan vi slå oss ner i en stol hur som helst, men aldrig på en scen. Rörelserna skall vara njutbara och inte motbjudande. Armar, huvud och ben måste hållas i herrans tukt och förmaning och inte tillåtas dingla fritt utan att kunna ta vara på sig själva.

Repertoarval.

En amatörföreställning bygger på de typer sällskapet har till förfogande. Därför gäller det att se vilka karaktärsfärger cirkelmedlemmarna representerar. Pjäsen skall ha en klar och givande tendens, som är värd att förmedlas på båda sidor om rampen. Kalsonghumor och buskstycken är bannlysta i detta sammanhang.

Pjäsanalys och litteraturhistoria.

Var och en av deltagarna tillkännager vad den har kommit fram till att författaren vill ha sagt med sin pjäs. Detta med anknytning till vad som tidigare lämnat hans penna och vad som skrivits om honom. Därefter enas man om en huvudlinje, som skall följas, vilket blir regissörens eller cirkelledarens sak att se till att det blir gjort.

Rollanalys och psykologi.

Med hjälp av motspelarnas beskrivande repliker om de olika rollerna och psyko-

login plockas de olika karaktärerna sönder och byggs upp. Frågor som då ofta återkommer är: Hur handlar en sådan människa i den eller den situationen? Hur tänker den vid det eller det tillfället? Hur har författaren kommit fram till att...? Hur har karaktärens barndom och uppväxtid tätt sig? O.s.v... ju fler frågor desto större färgskala.

Sceneri.

Vad alla har väntat på och längtat efter är att få börja spela, som det heter. Röra sig på scen. Men innan det är dags för det skall ett sceneri (rörelseschema) vara förberett. Det är inte bara att kuta upp på scenen och bubbla ur sig replikerna och under tiden sitta och stå var det passar sig. Varje steg, rörelse och åtbörd måste noga planeras och inrepeteras, annars blir det sammelsurium av alltihop.

Dekorationer.

I samband med scenerit påbörjas också arbetet med dekorationen. Den skall vara enkel men ändå säga så mycket som möjligt. Det är ju den som associerar till rätt miljö och stämning. Utgångspunkterna för scenerit ligger i dekoren. Regissören måste veta var bord, stolar, soffor och skåp ska stå, och var fönster och dörrar är belägna. Allt detta får naturligtvis inte placeras på en höft, utan måste inlemmas i pjäsens tendens och ge liv åt föreställningen.

Kostymering.

Nuvarande eller förfluten tid? Nuvarande bereder oftast inga större svårigheter. Men är handlingen förlagd till förfluten tid — historisk, blir det genast lite knepigare. Då gäller det att fördjupa sig i de böcker och kunskaper historikerna

(Forts. å sid. 21)

I en teatercirkel kan man finna alla samhällsklasser representerade. Här ser vi t. v. fil. dr. Alf Ahlberg vid Brunnsviks folkhögskola kreera huvudrollen i "Johan Ulfstjerna".

Det var en så välsignat stillsam och leksam barndomens dag...

Ett halmstrå, lite såpvatten och en pust mjölkdoftande andedräkt ur en barnmun, det var tillräckligt för att blåsa liv i en skimrande och bräcklig spegelvärld, singlande mot en molnlös och tidlös rymd.

Nästan ingenting alls var tillräckligt, mindre än daggkåpans vattendroppe en tidig slättandmorgon, kunde spegla Alycans by med de gråkurande stugorna och slitet och ävlan och bannorna och riset bakom stränga mors spiselmur och katekesens gammellutherska: Du skall icke... Med lite god vilja och en nypa fantasinrus, kunde man se allt detta och mer därtill i lilljantans bubblevärld, två småjantors lek en ledig stund på stugbron i Molins-torpet. Men inte vill man se allt ont och farligt och elakt en sådan vacker dag. Nej, en vindlös och ordlös och förtröstans by vill man se, genomskinlig och fin som bäcksländans vingar.

Där sitter inte dön och glör under sågdammens timmerbommar, och inte hackar där Matilda bort sin sjuttonårsdag i den skumma, kvava lillkammarn bakom de

igenspikade fönstren, medan hennes hopknycklade och räddögda mor väntar på brevet från Österåsen, där sångarna inte vill räcka till för alla lillkamrars matildor. Där vrålar inte heller skräcken i fyllhundarnas och hustruplagarnas svartkväll på Kläppa, och inga utpinade kvinnfolk och hulkande ungar trycker i den hängdes lada och på de dammiga, fönsterlösa stugvindarna, där allt ont och farligt tör tassa och kråla och famla med våtkalla skrömhänder. Och inte ligger där mamma och mumlar sina psalmverser i den djupa, mörka väggsgången, där väggmadammerna går i dansen var eviga kväll, och de gamla, förkalkade ådrorna ännu dunkar in minuterna närmare Gud till dig, och dön står på tröskeln och bidar sin dag. I halmsträets och vattendroppens singlande söndagsvärld, är Alycans by både ljus och glad och förtröstansfull. Men bara en vindfläkt kan fördärva en sådan såpskimrande lycka.

...då kära mor och katekesens stränga gudsord skrudat sig i begravningsstass och rest till köpingen för att handla...

*

Småbjörkarna utanför gårdsgårn ser glada och snälla ut och småviskar lite förtroligt med mätarlarver och Marie nyckelpigor, trots de många avbrutna kvistarna, då sockerskrinets låda lockat och förfört de räddögda och lillgamla småstintorna och odygspåsarna, kvaddarna i koltar eller sportskjortor och lap-pade, halvlånga byxor.

De gulfernissade sockerskrinen var låsta och kära mor hade hand om nyckeln, men den nötta metallknappen på strösockerlådan blänkte och såg pillimarisk ut. Kom du, lillvännen. Ingen mer än Gud ser dig, och han bryr sig nog inte om så lite, vad allt han har att ävlas och dona med. Kom du, lillvännen, var inte rädd. Och lådknappen fick sin vilja fram, knappen var behändig att ta i, just som lagom för små fingrar, lådan gick lite trögt men ut kom den. Sockersmulorna, som fallit ned i lådan då mor hackat toppsockret, smakade sött och gott i munnen, beskheten kom efteråt.

Då lådan skulle in var den förhåvad. Och nu kommer mor på stugbron! Snälle, gode Gud, hjälp mig baresta den härna gången! Men Gud hade fortfarande mycket att stå i och hade inte tid att befatta sig med en sådan småhet. Det hade däremot stränga mor, som med hårda nypor bröt av småbjörkens kvistar, medan syndaren i stugan gnydde och ängslades och redan kände uppfostrans sveda i skinnet. Börja med en knappål och sluta med en silverskål. Det skall krökas i tid... och mera sådant hade mor på sina tunna, vassa läppar, så snart någon ömkade den hulkande, förknycklade syndapåseen bort i skamvrån. Och den man älskar, den agar man, så att hon liksom var kärleksfull då, den gudfruktiga, vassögda modern i sin vattkammade stränghet.

...Och sagornas trasiga spånkorg på lagårdsvinden, Annika och Vannika och landet Hvitavall östanom månen och västanom solen...

*

Men kvinnfolken hade sina hämnare. Då kuttingen rullat och ankaret var

"Stränga mor med hårda nypor bröt av småbjörkens kvistar och den lille syndaren i stugan kände redan uppfostrans sveda i skinnet..."

tomt, kom kära far hem, vinglande och svärande, dagsedlarna inte långt borta då. Det fanns så många oförrätter, både inbillade och verkliga, som skulle sonas av den oskylda. Och även manfolken föll tillbaka på Bibeln. Stod det inte skrevet, att kvinnan skulle vara sin man underdånig? Förvisso gjorde det så. Även om karln var en lathund och fyllbult och ett ärans pundhuvud, så var en karl ändå alltid en karl, som med samma glada hand delade ut hårda nävars aga och kökssoffans välsignelse, en åkerbrukande biblisk Abel eller kanske snarare en hednisk Fallos, på det liktismakaren skulle få något att göra framdeles. Nätternas fröjd, vaggans gråt och brödsuddar, en liten, vit leksaksbåt på resan till landet Hvitafall och änglarna, efter den tutande psalmen och de svarta begravningskaramellernas försilvrade palmkvistar, som förvisso bådade en stor frid. Då hade vår Herre liksom tid med gammeldön, som satt och glodde under sågdammens timmerbommar. Var fanns då den ljusa spegelvärlden, sländevärlden, småstintornas Alyckan, av ett halmstrå och en vattendroppe, den minsta lilla glädjens by mellan ån och skogens lavgranar? De blanka, tomma fönsterögonen hade inget att svara på den frågan, inte heller småbjörkarna eller den sömniga, tröga svartedan nedom Molins-torpet.

...Och vattensågens gamla pipskägg stämmer blod och sätter trolldom på

kreaturen. Och de blinda, långsprötade timmerkusarna lever sina barkliv och timmerliv, som andra torpare och kastvedhuggare...

Men i sagornas trasiga spånkorg: Makten, Åran och Härligheten. Och i tessinska spegelsalar skriker amarantens tyllskyar och sidenblåsor, och stövlar och revärer, så fina och förnäma och blåblodiga, som bara riktiga finkarlar och finruar kan vara i tillvarons dockskåp, vem som nu må leka med ett tocket. Men småstintorna visste inget om de tessinska balklänningarna, frackarna och gardesuniformerna med julgranståt på adliga

bringor och blå karolinerkappor med förgyllda knappor på rykande kommandobryggors pansarskepp och F-båtar. De blåste såpbubblor och låtsbyar och var lyckliga en kort stund, en underligt stillsam och leksam dag, då kära mor skrudat sig i begravningsstass och rest in till köpingen för att handla. En så stillsam barndomens dag bortom risiga lavskogar och nödårens krokiga grusvägar, som man tror leder fram, men som bara går runterikring och tillbaka. En så stilla dag att minnas och bevara, en sländedag och en spegelvärld i vindlös bräcklighet.

Tecknare: Åke Eriksson.

TEATERCIRKELN (Forts. fr. sid. 19)

har att bjuda på. Ingenting får lämnas åt slumpen. Det går inte att "tro" eller "ha för sig", man måste ha visshet om det verkliga förhållandet. Det är verkligheten som skall gestaltas i koncentrerad och någon mån förstörd upplaga. Det som framföres på scenen skall föreställa verklighet.

Maskering.

Samtidigt med kostymen förberedes också maskeringen. I de flesta fall behövs ingen sådan, med undantag av vissa antydningar. Men det bör kanske nämnas att en yrkessminkör måste gå i lära mellan fyra och fem år för att någorlunda behärska sitt jobb.

Belysning.

Efter att tidigare ha repeterat i arbetsljus flödar nu scenen i en uppsjö av ljusknippen. Ännu ett viktigt moment i föreställningen skall behandlas. Naturligtvis har aldrig en teatercirkel ens bråkdelen av de resurser och möjligheter till förfogande som en stadigvarande teater. Men lamporna finns inte där bara för att belysa scenen. De ska göra en stimulerande effekt också. Knytas in i handlingen, speltempot och höja värdet på vad som bjuds ytterligare. Ej tillvaratagna belysningsmöjligheter kan spolia en hel föreställning.

Generalrepetition.

Timmen T kryper allt närmare. På dagordningen står det Generalrepetition. Nu får inget klicka. Större förändringar är för sent att göra. Vårt arbete och våra talanger tänjs och frestas utveckla sig in i det sista. Detaljer och små missgrepp korrigeras. Regissören lämnar kamraterna åt sitt öde.

Premiär.

Månader av arbete skall nu visas upp för i huvudsak vänner och bekanta. Men inte för att stimulera lusten att exponera sig och med baktanken "här står jag". Utan för att visa prov på vad arbete och gemenskap kan åstadkomma. Deltagarna i teatercirkeln skall förmedla vad de läst, lärt och funnit vara av vikt och värde. De skall visa att de kan sin läxa både in och utvändigt. Vännerna i salongen är inte längre vänner, utan en publik som skall betingas, underhållas och lockas med in i fantasins och konstens böljande värld.

Gång-gången ljuder. Ridån kanar åt sidan. Publikens puls börjar slå.

*

Som framgår av ovanstående är det en hel del problem, som sysselsätter en teatercirkels medlemmar. Någon kanske menar att det är för många områden, som berörs och att det skulle ställa sig svårt

att få något helgjutet över studierna. Men faktum är att de olika vägarna fram till målet stimulerar intresset för vidgad syn på tillvaron, livet och konst i synnerhet.

Utän att på något sätt överdriva vågar jag påstå, att det finns stoff till både en och flera böcker om var och en av de punkter jag nämnt i teatercirkeln studieplan. Undra då på om man blir uppbragt över den intolerans, som visas denna studieform. I främsta rummet vänder jag mig till de föreningar, som för vinnings skull upprättat en teatercirkel. Låt cirkeldeltagarna arbeta i lugn och ro istället för att utnyttja dem i underhållningssyfte vid de mest skiftande tillfällen. Vilken studiecirkel utom teater behöver visa prov på vad den åstadkommit? Ingen! Vad är det som säger att en matematik-, skrivmaskins- eller språkcirkel ger mer än en teatercirkel? Ingenting! Vilken studiecirkel kan meddela, roa och väcka ett auditorium mer än en teatercirkel? Ingen!

Teatercirkeln drar det tyngsta lasset i studieverksamheten. Varför låta föreningsledare och andra i styrelser sittande våldföra sig på entusiastiska och energiska teaterstuderanden. Vi lever i tjugonde århundrandet och inte på medeltiden, då gycklare och komedianter var fredlösa. Det är tråkigt att behöva säga det, men faktum kvarstår; teatercirkeln är studieverksamhetens styvbjörn.

Världens minsta man

Mortimer stod på en stol framför fönstret i sitt hotellrum och tittade ut. Han kunde gå ut nu om han ville. Men han skulle vänta. Tills lägenheten var färdig, och han flyttat in och så.

Mortimer var bara femtifyra centimeter hög.

För bara några dar sen hade han gått in på cirkusarenan och bugat sej och sagt "Mina damer och herrar!" — som han gjort under så många år i så många länder och städer och på så många språk mer eller mindre blandade — och sjungit sin visa om hur det kändes att vara "Världens minsta man", och efter visans och applådernas slut hade han skyndat ut till den väntande taxin och tillbaks till hotellrummet, där han för all del hade det mycket bra och bara behövde trycka på en knapp om det var något han behövde, men som han inte fick lämna. Att gå ut och ta en promenad var inte att tänka på. Det var inte meningen att folk skulle se honom gratis.

I ett högt hus vid en vacker gata inte så långt borta, hade Mortimer hyrt en liten lyxlya i femtonde våningen.

Det var inte så att han börjat fatta avsky vid cirkuslivet, tvärtom kände han sej ganska dyster över att behöva lämna det. Om han bara varit en clown eller akrobat istället. Nån som kunde visa sej bland folk utan att släpa med sej jobbet.

Efter att ha tittat ner på gatan en stund, där de människor — detta upp-

täckte han nu — som en gång för honom bara varit publik och som han sett som packade framsidor av ansikten, dök upp, skyndade förbi och försvann, också var profiler och kroppar, som rörde sej mot varann, och från varann, löpte om varann, stannade, vände sej, snavade... Deras rörelser bildade ett förvirrande mönster. Han steg ner från stolen och upp i soffan. För ett ögonblick ville han inte tänka på det som hände nere på gatan. Det skrämde honom. Idiot! tänkte han.

Det var ju så enkelt. Det här var ju inte längre en cirkus, utan en värld som var så mycket större. Dom därute bor nästan, dom går nästan, så möts dom, så skiljs dom. Det är bara det att dom är så många.

Och det var ju så enkelt alltsamman.

Bara han flyttat in och så, så skulle han gå därute bland människorna han också, och bli som en av dom.

På fredan ringde man som man lovat, och sa att nu var det klart. Mortimer var sjuk av nervositet — rampfeber trodde han — när man lastade in hans bagage. Men man kom iväg likväl; den hyggelige chauffören gav honom en låda att sitta på i framsätet.

Sen när allting var klart, bagaget uppburet, Mortimer hade uttryckt sin belåtenhet över heminredningsarkitektens arbete, denne fått sin check, Mortimer gjort en sista kontroll att inget var glömt i taxin och chauffören fått sitt, gick Mortimer — fortfarande lika upphetsad — vacklande mot husets port, öppnaden den, inte helt obesvärad, den väldiga teakdörren drogs igen bakom honom med en utdragen suck, han fortsatte fram mot hissen, vars dörr han också hade lite besvär med, och så stängdes även den bakom honom.

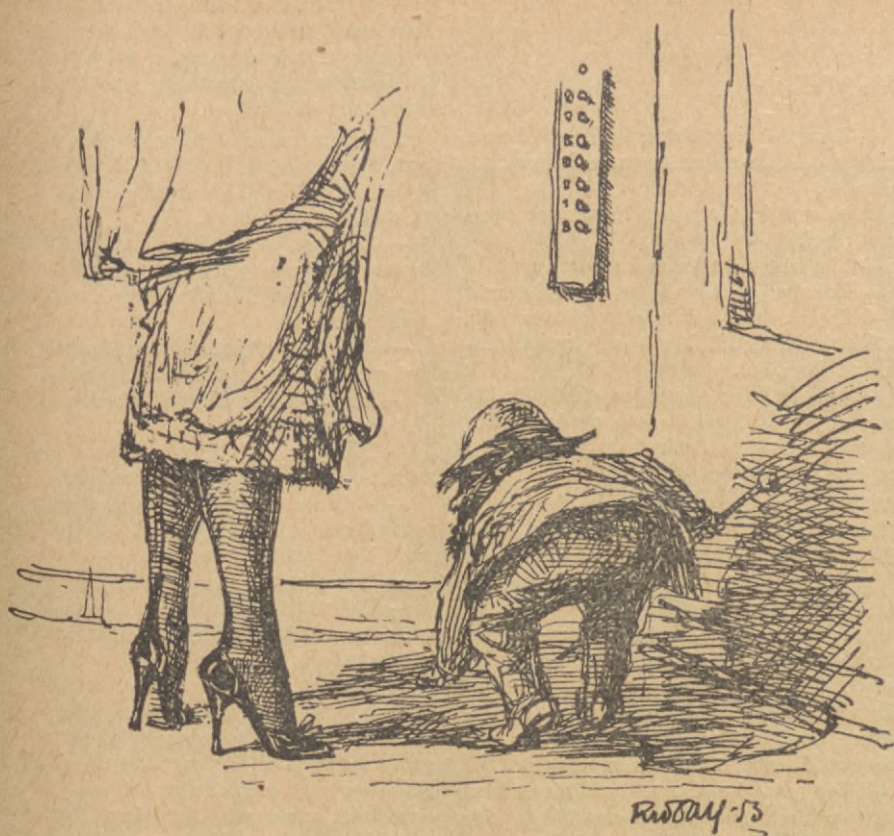
Sen hände inget.

Det hände inget under minst tre minuter.

Sen satte sej hissen i rörelse. Den for upp till sjätte våningen. Där steg Mor-

Mortimer var bara femtifyra centimeter hög.

Hon höll på att trampa på Mortimer som i hastigheten låtsade leta efter något han tappat.

timer ut, såg sej ängsligt om och började gå de resterande nio trapporna. Han hade inte nått högre än sjätte våningens hissknapp.

Visst var det en fin lya han fått. Behövde han något så var det bara att ringa. Men människorna där nere på gatan hade blivit så små. Som myror nästan. Nu är jag en av dom, tänkte han.

Jag måste bli en av dom!

Hissen sen?

Till slut vågade sej Mortimer ut, och problemet med hissen löste han också.

Fast han vågade sej inte så långt bort, bara ett par kvarter till att börja med. Sen skyndade han hem igen. Folk tittade ju på honom som de ville äta upp honom.

Jag måste komma högre än sjätte i varje fall, tänkte han sen i hissen och kröp ihop i ett hörn, blev knappt större än en fotboll, pendlade överkroppen fjädrande fram och tillbaka och lät vänstra benet pendla i samma takt — och ner så hoppade han. Lättad kom han ner med en liten duns, och så startade hissen mot femtonde våningen.

Sen vågade sej Mortimer längre och längre bort, var ute i timmar, besökte till och med ett kafé då och då. Försökte gå som de vanliga människorna gick. De kommer från nånstans och ska gå nånstans sa han sej. Jag gör precis likadant. Jag är här nu, och sen går jag genom parken, stannar ett tag och tittar på svanarna, sen går jag hem. Så gör dom också. Det är så enkelt.

Och det var ju så enkelt också.

En dag vågade han sej in på en kortfilmsbio.

Sen kom fröken Hammar in i hans liv.

En dag när Mortimer just stigit in i hissen för att åka ner, satte den sej oväntat i rörelse och stannade på elvan. Där steg fröken Hammar in, ryckte till lite när hon fick se den lille elegante Mortimer stå där lite försagd. Men hon fann sej kvickt.

— Oh förlåt... Jag visste inte att det var nån i hissen.

— Nog finns det plats för oss bägge... lyckades Mortimer stamma fram.

Han lyckades också säja att det var vackert väder, vilket även fröken Hammar tyckte.

Nästa morgon vid samma tid, stod Mortimer vid hissdörren och ansträngde sin hörsel till det yttersta. När han så hörde ljudet av högklackade skor vad han gissade måste bli fyra trappor ner, tryckte han kvickt upp hissen och sen åkte han ner till elvan. Där stod mycket riktigt fröken Hammar.

— Ja, jag... Gomorron, sa Mortimer.

— Gomorron, sa fröken Hammar.

Men nästa morgon började Mortimer berätta om sin vän eldslukaren Ferdinando.

Mortimer brukade alltid följa fröken Hammar på avstånd.

Detta var något han aldrig riktigt kunde fatta: strax före nio var gatorna så fulla med folk, och så nio! Det var som

de väldiga husen längs Kungsgatan dragit in andan riktigt djupt. Plötsligt var gatan tom, nästan bara han själv var kvar.

Men det där skrämde honom inte längre. Nu gick han omkring som han ville.

Mortimer visste vilket hus fröken Hammar arbetade i. Han råkade alltid promenera förbi där vid lunchdags.

Men när han skulle åka upp med hissen kände han sej aldrig lugn. Han måste alltid vara på sin vakt för att bli ensam. Hörde han steg utanför, tryckte han alltid på närmaste knapp. Det var lite oartigt kanske, men vad skulle han göra.

Hur han kunnat slöa så den dan begrep han aldrig. Fast det var ju en tid på dan då nästan ingen åkte hiss förstås.

Just som han krupit ihop i hisshörnet, knappt större än en fotboll, öppnades hissdörren...

Och så steg fröken Hammar in.

Hon höll på att trampa på Mortimer, som i hast låtsades leta efter något på golvet.

— Oh förlåt... Jag såg inte herr Miller.

— Å... ingen orsak... mumlade Mortimer och blev blossande röd.

Sen hände inget.

Mortimer stirrade på en knapp, som hade formen av ett päron, i fröken Hammars kappa. Fröken Hammar stirrade ner på Mortimer, vilken som vanligt var mycket elegant med pipskägg och nejlika i knapphållet.

— Oh vad jag är dum! sa fröken Hammar till slut. Att jag inte tänkte på det. Vilken våning bor herr Miller?

— Femtonde... mumlade Mortimer.

Hissen satte sej i rörelse. Det blev en lång färd till femtonde våningen. Fröken Hammar stirrade hela tiden mycket nyfiket på Mortimer.

— Men när herr Miller är ensam i hissen?

— Jag hoppar...

Sen såg man inte till Mortimer mer i huset, vid gatan eller överhuvud i trakten.

Fast det hade väckt en del uppseende när han den där kvällen kommit in på kaféet med landets alla tidningar under armen, och letat och letat bland nöjesannonserna.

Tecknare: Roland Westrén-Doll.

KOSTYMEN

Novell av Olle Wall

När modern just var i färd med att göra upp eld i spisen flög han med ett hopp ur sängen. I dag skulle det äntligen bli av. Någoting som han väntat länge på och med stor förväntan. Resan in till stan där det fanns så mycket att få och att gå och se på. Han skulle få ny kostym i dag. Kostymresan hade han väntat länge på, men idag skulle den bli av iallafall.

Ny kostym, något sådant hade han aldrig tidigare upplevt. Han hade aldrig ägt en riktigt ny kostym. Bara ägt dom som han vuxit i efter sina äldre bröder.

Modern vände sig mot dörren där han stod och gnuggade sömnen ur ögonen med händernas avigsidor.

— Gå och lägg dig Lasse, tills pannan kokar, sade modern.

— Mamma, ska vi åka snart?

— Du ska väl vakna först gosse, å så ska du inte börja tjata nu så du väcker pappa. Halvtolvbussen, sa jag igår.

— Tyst och gå och lägg dej, sade modern, och pekade inåt rummet.

Det var svårt att få det att brinna i den sura veden. Det bara väste och puttrade i vedklamparna.

Lasse gick utan att säga något in i rummet och la sig i sin gulbetsade utdragsäng.

I kväll när han for hem från stan skulle han ha den nya kostymen på sig...

Tänk vad de andra ungarna skulle bli avundsjuka när dom fick se honom i ny kostym. För dom skulle säkert vara nere vid anslagstavlan när eftermiddagsbussen kom.

Från köket hördes skramlet från den tomma vattenhinken. Fadern sov ännu. Han låg i soffan framför rumsfönstret. På en stol bredvid hängde hans kostym, framtagen kvällen innan. Under rocken hängde hängslena fram som en svans.

Hängslen får nog jag också, tänkte Lasse där han låg i sin utdragsäng.

— Ja, aldeles säkert. För det hade pappa fått när han köpte kostymen till morfars begravning. Han hade fått dom på köpet, sa pappa. Alla som köpte ny kostym fick nog ett par.

Var det varmt på bussen kunde han ta av sig rocken, då skulle alla se att han hade hängslen.

Kaffelukten spred sig som en våg in i rummet. Fadern gav ifrån sig en utdragen gäspning.

Sedan vände han sig på sidan och ropade utåt köket:

— Finns de nå kaffe?

— Jag har dukat, ska bara skära upp lite bröd först så...

— Nähä, har du sett? Du Elsa. Pojk-rackarn är vaken redan, sade fadern, och gick sedan med bara fötter över den kal-la korkmattan ut i köket.

— Ja kors då, Lasse vakna långt före dej. Ja hade knappt hunnit ut och tänt, förrän han var oppe, svarade modern.

— Kom hit och drick kaffe då Lasse, när du ändå är vaken, ropade fadern inåt rummet.

Lasse var inte sen att hörsamma uppmaningen.

— Ska vi dricka kaffe i stan pappa?

— Kanske, vi får väl se, sade fadern.

— Spring upp och väck pojkarna du, så dom hinner få lite i sej innan dom skall till skolan.

— Ta ner Eriks strumpor, så får du låna dom i dag Lasse, ropade modern efter honom, sedan han var halvvägs uppe i trappan.

Tänk iallafall att det fanns så mycket kläder. Överallt hängde det kläder. Runt alla väggar. Kläder som luktade nytt. Tittade han i den stora väggfasta spegeln såg han den motsatta väggens rader av kostymer. Det var blanka ställ som dom hängde på. En av dessa kostymer skulle vara hans egen när han gick därifrån. Han skulle ha den på sig. Och alla på bussen skulle se och känna lukten av ny kostym. Hans egen nya kostym.

— Var det herrskapet på tur sedan, frågade flickan, som kom emot dem där de stod vid ett av de blanka ställen.

Modern släppte den rockärm som hon stod och nöp och tummade på med en kvalitetskännares min.

— Vi skulle be att få titta på en kostym till den här lille, sade modern och förde fram Lasse som stod och höll fadern i handen.

— Ja tack, får jag besvara här borta.

— Skall det vara något sportbetonat, med golfbyxa kanske?

Fadern som hitintills förhållit sig passiv och stått lite bakom, klev fram och svarade.

— Det är väl bäst det. Vi ska ha något rejält som håller åt slita på åt slitvargar.

Han sade det i en ton som för att understryka att endast det bästa var gott nog. Med en tafatt gest rufsade han till Lasses lingula här som var klippt i lugg.

Flickan tog fram en kostym från ett av de blanka ställen.

— Något sådant kanske?

Modern granskade den, men tyckte att den kändes väl lös i tyget.

Efter att ha synat och känt på tyget i ett flertal andra tycktes man slutligen ha funnit vad man tänkt sig.

— Vi lär väl fråga Lasse vad han tycker; föreslog fadern.

— Här är väl en fin kostym, tycker du inte, frågade flickan.

— Joo, svarade Lasse, knappt hörbart.

— Skall vi prova den kanske. Det är en verkligt fin sak.

Visserligen ställer den sig lite dyrare än de andra vi tittat på, men i längden så tjänar man faktiskt på det.

— Det går bra att prova där bakom draperiet.

— Någoting att slita på, avslutade flickan och vände sig då till fadern.

Lasse tittade i spegeln, under det att föräldrarna gick runt och granskade honom från alla håll.

Flickan kom också in och tyckte att den satt fint.

Ja, det är fint. Hur mycket var det den kostade? sade fadern.

— Ett ögonblick ska vi se, sjuttiofyra kronor går den på.

— Vi säger väl sextio, eller hur fröken, tyckte fadern.

— Det är omöjligt, allting är priskonrollerat. Billigare än sjuttio går inte.

— Sjuttio kronor? Nähä, åt en unge va, det är för dyrt.

— Visst är det dyrt, medgav flickan. Men under sjuttio kan vi inte sälja.

— Då kan det inte bli någon affär av. Modern undrade blygt och försynt om man inte kunde gå halva vägen var.

— Nej, jag har sagt vårt sista pris.

— Tag utav dig kostymen Lasse, så ska vi gå i en annan affär och se hur det kan gå, sade fadern, i hopp om att detta skulle göra verkan på flickan. Men hon lät sig icke övertalas.

Lasse fick hjälp av med kostymen av modern. Flickan såg arg ut tyckte Lasse. Hon var nog arg därför att han provat kostymen utan att köpa den. Man fick nog inte ta på sig kläderna om man inte tänkte köpa dom, tänkte Lasse.

Efter att ha gått gatorna upp och ner och några andra smärre inköp gjorts, tyckte fadern det kunde vara tid på att gå och dricka kaffe.

— Tusan också, vad allting är dyrt, sade fadern, medan han tuggade ur munnen och sköljde ner med en mun kaffe.

— Ja. Vi har hyran också den första. Men pojken är ju snart klädlös, sköt modern in.

— Vi kanske skulle låta det bero ett tag då...

Lasse som under tystnad åhört föräldrarnas samtal förstod nu att han skulle bli utan kostym. Då kom gråten.

— Jag skulle ju kunna sy något av din gamla så länge.

— Seså Lasse, gråt inte nu. Du får pappas kostym, det blir väl bra.

— Stora pojken inte grinar du väl? In-te nu så tanterna ser det.

— Har ju fått varit till stan och all-ting... sade fadern.

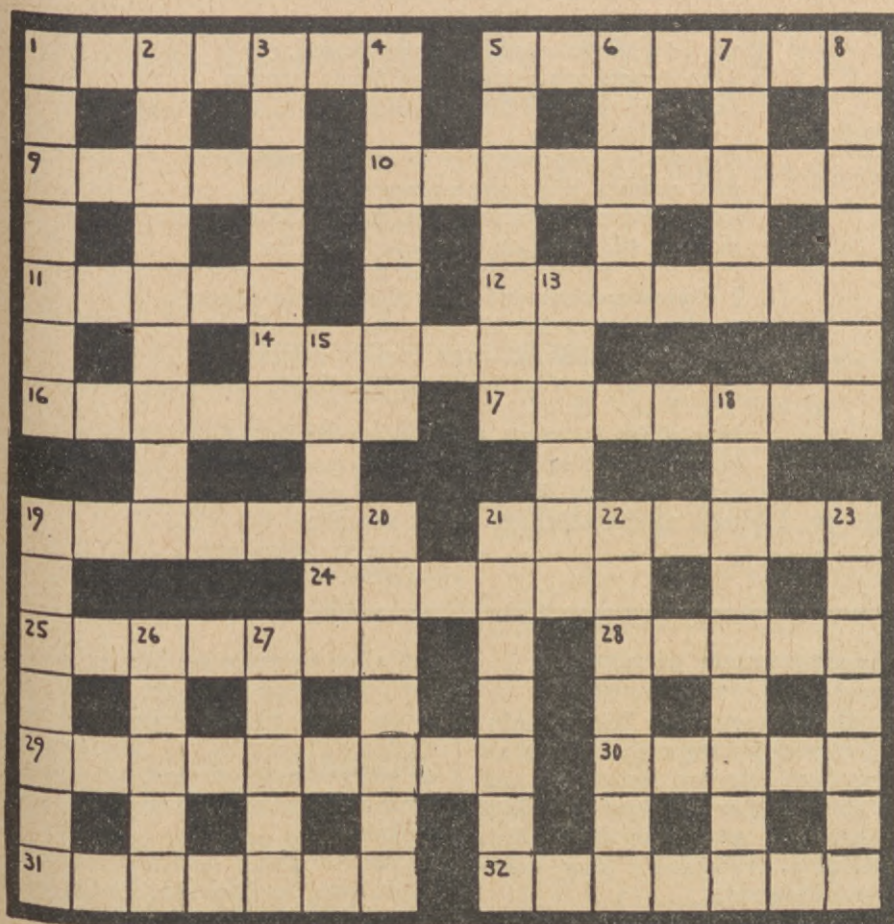
Under bussresan hem förhöll Lasse sig tyst hela tiden. Det var samma blanka rör mellan bussens sittplatser som det hade varit i de blanka ställningarna i affären. Det fanns så mycket kläder där.

Vid anslagstavlan stod pojkarna som vanligt när bussen kom.

Lasse gick på sidan om fadern som om han ville gömma sig för någon. Han ville inte visa pojkarna att han inte bar på nå-gonting och inte heller hade den nya kostymen på sig.

Sedan de ätit kvällsmålet tog modern fram den gamla kostymen som hon skulle sy om åt Lasse.

KORSORD nr 10

VÅGRÄTA ORD

1. Kan man ha i huvudet och på byxor. (7)
5. Varmt ljus. (7)
9. "Man äger ej snille för det man är —." (5) *(Kellgren)*
10. Måste ha sin utlösning i tid, annars gäller det livet. (9)
11. Sviskonkulla Nyheter. (5)
12. Adam och Eva och gör man hos farbror. (7)
14. 1/10. (6)
16. Kan triangel vara. (7)
17. Rekvireras ibland av misstrogen kroggäst. (7)
19. Är det inte att leva nu för tiden. (7)

— Vi börjar väl i morgon Lasse, sade hon, för att muntra upp honom lite.
 — Uhum, svarade Lasse, som inte hade långt kvar till gråten igen.
 Lasse gick tidigt till sängs den kvällen. Han var trött efter att ha gått på de för honom ovana stengatorna. Den uteblivna kostymen hade gjort honom svårt besviken. När han hängde sina underkläder över karmstolen förnam han en bekant lukt från kläderna. Svagt bara hade den bitit sig fast, lukten av en ny kostym. Han skyndade i säng och drog täcket över sig. Han grät.

21. Harv och hejduk. (7)
24. Det är nog bra, men det tar bort så mycke tid, sa Kolingen. (6)
25. En av de risker Thalia måste räkna med. (7)
28. Pinnmo och är havande förstföderska inte. (5)
29. En man tog sin hustrus död mycket hårt. Men så gifte han sig med hennes syster. Och nu är det bara sin — han sörjer. (9)
30. Har fyra ben men går gärna på bara två. (5)
31. En skiva med många krökar. (7)
32. Är väl flickan, när fästman slagit upp. (7)

LODRÄTA ORD

1. En råvara i kvinnliga händer. (7)
2. Geografisk linje som kommer sör-länningar att rysa. (9)
3. Driver en olaga handel. (7)
4. Hur ett stickord är. (7)
5. Var Louis Bromfields berättelse om miss Annie Spragg. (7)
6. Att se på en kvinna till att begära henne. (5)
7. Svagt ljud. (5)
8. Singularis. (7)
13. Så bör man arbeta. Eller en leksak från Gemla. (6)
15. "Vi dyrket har Odin, Tyr og Tor og Frejr. Men fra Frankrig kom — med sin Tro paa Kristi Sejr." (6) *(Kaj Munk)*
18. Slås munk i. (9)
19. En sådan kräver ett förband. (7)
20. En svindlares affärer. (7)
21. Avsked på grått papper. (7)
22. Tycker sig mången sinnessjuk se och höra. (7)
23. Westminster Abbey. (7)
26. Toga. (5)
27. Stadion är en. (5)

Lösning till korsord nr 8.

Vågrätt: 1. Tvångströja. 7. Näs. 9. Vegetarian. 11. Ek. 12. Sköt. 13. Rot. 15. Ap-list. 18. Ruin. 19. Opp. 20. Agnfisk. 22. Krön. 24. Däst. 25. Patriot. 26. Säl. 27. Baby. 28. Tältar. 29. Myt. 30. Orka. 31. 00. 33. Satsanalys. 36. Kur. 37. Extravagans.

Lodrätt: 1. Tre. 2. Ätel. 3. Goa. 4. Trikin. 5. Örn. 6. Anakronism. 8. Sättpotatis. 9. Vardagsfolk. 10. Relik. 14. Tandläkare. 15. Ariskt. 16. Pust. 17. Tortyr. 21. Fä. 22. Kaba. 23. Ör. 25. Patos. 27. Blotta. 32. Gata. 33. Sot. 34. Apa. 35. Yes.

Pristagare: Frkn. Barbro Hansson, Vårgatan 5, Lomma, kr. 10:—, Herr Nils Larsson, Fack 47, Askeröd, kr. 5:—.

Tävlingsregler.

Lösningar till korsord nr 10 skall vara Status redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm, tillhanda senast den 10 november 1953. För att komma med i prisbedömningen måste tävlingsförsändelse vara märkt "Korsord nr 10". Glöm ej att tydligt ange namn och adress. Två priser, ett på 10:— och ett på 5:— utdelas. Lösning och pristagarnas namn kommer i januarinumret 1954.

Den pigga och trivsamma
 restauranten i stan's centrum
 SÖDERGATAN 5 · MALMÖ

RESTAURANT

Ströget

I första våningen köper man "hembak" kaffebröd, som liksom konditorivarorna är levererade från bagerierna på Pilgråden och Ballegård. Choklad och konfektyr finns också. Borsering för kaffe, te och choklad — smörgåsar kan man även köpa för avhämtning.

Andra våningens bordservice har utökats med ytterligare en lokal, och inte mindre än sju fönster vetter nu mot den livligt trafikerade Södergatan...

SCHACK

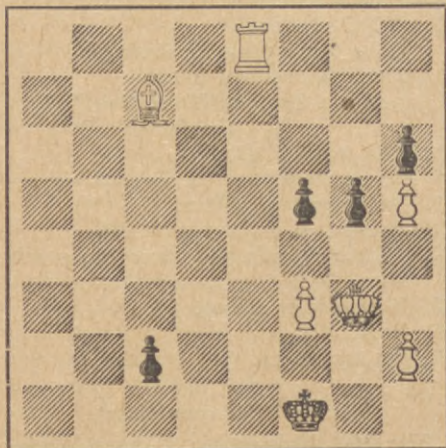
Redigerad av G. Skarp

"De gamle"

kunde också prestera finfina saker på konstschackets område. Ett gott exempel erbjuder nedanstående studie, som först publicerades i Chess Chronicle 1855.

STUDIE

Av J. G. Cambell.

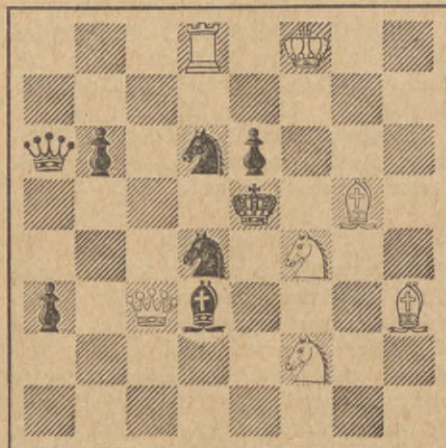
Vit drar och gör remis.

Vit: Kg3, Te8, Lc7, Bf3, h2, h5 = 6.

Svart: Kf1, Bc2, f5, g5, h6 = 5.

PROBLEM

Av T. Vesz.

Matt i två drag.

Vit: Kf8, Dc3, Td8, Lg5, h3, Sf2, f4 = 7.

Svart: Ke5, Da6, Ld3, Sd4, d6,

Ba3, b6, e6 = 8.

DEN GAMLA GÅRDEN

Här susar än en fläkt från gamla tider,
och här har minnet helg i varje vrå.
Från öppen spis sitt sken en brasa sprider.
Jag sitter tyst och låter kvällen gå.

Det går en viskning från de nötta tingen
som samlats här i skymningsmättad ro.
Och här kan tankens vilsna fågel fälla vingen,
glad att till slut han fann ett fredat bo.

I skymningstimmans dunkel slocknar dagen,
en dag som under kiv och strid rann bort.
Hur skönt ändå att rasta mellan slagen,
fast fristen vanligtvis blir alltför kort.

Hur skönt är ej att sina tankar samla
kring stilla ting som inte väsen gör
och sitta tyst, försjunknen i det gamla
med tidens jäkt och ävlan utanför.

ERIK GÖSTA ELF.

Nöjesprogrammen på våra sanatorier

är dåliga misstänker Erik Gamby, som visserligen säger sig ha erfarenheter bara från tre sanatorier men de erfarenheterna säger åtskilligt. Författarens genomgående kritiska inställning, redovisad i *Idun*, framgår av följande:

Man har på sanatorierna den uppfattningen att de filmer som bör visas skall vara glada och "roliga", och därför spelar man dräggen av de svenska och utländska filmer som finns tillgängliga hos filmbyråerna. Allvarliga filmer, problemfilmer över huvud taget, undviks som pesten: det skall vara tjo och tjim och inget annat. Att det också finns bildningsfilmer tycks vara helt okänt; sådana får man se en eller annan gång när en föreläsare har film med sig.

Möjligheterna att åstadkomma en ordnad studieverksamhet och ett bildande underhållningsprogram (dit jag också räknar filmprogrammen) är givetvis avhängiga av tillgången på intresserade och erfarna patienter. Svårigheten ligger här i att medelåldern numera är ganska låg på sanatorierna; det är huvudsakligen ungdomar i tjugooårsåldern som rekryterar sanatorierna, och de har i allmänhet inte hunnit skola sin smak. Eftersom patienterna kommer och går hinner heller inte de som kommer att stå i spetsen för nöjesdetaljen skaffa sig någon erfaren-

het eller orientering. Säkert skulle det vara önskvärt att såväl bildnings- som nöjesverksamheten vid våra sanatorier lades i händerna på en person som var fast knuten till sanatoriet, gärna en särskild bildningskurator.

När det gäller bildningsverksamheten vore det önskvärt med en personlig bearbetning av patienterna. Man måste här ta hänsyn till att de flesta patienter som kommer in på sanatorierna är vid tämligen god fysisk vigör och dessutom har en längre tid sanatorievistelse och arbetsfri konvalescenstid framför sig. Praktiskt taget alla patienter kan utan skada för sin hälsa bedriva någon form av studier.

Så snart en patient kommer in borde han eller hon därför uppsökas av bildningskuratorn, som tar reda på intressen, yrkets eller arbetets art, behovet av omskolning eller studier o. s. v. Det borde göras klart för patienten att han nu har möjlighet att ta igen försummade tillfällen och på bästa sätt bör utnyttja den långa tid av sysslolöshet som ligger framför honom.

Författaren är delvis inne på samma problem, som behandlades i ledaren "I väntan på hälsa" i Status septemhernummer. I övrigt bör kanske tilläggas att uppgiften att "det huvudsakligen är ungdomar i tjugooårsåldern som rekryterar sanatorierna" förefaller vara en smula hastigt tillyxad i sammanhanget.

vid lindriga hemorrojder,
frost- o. brännskador, klåda, såriga
bröstvärtor, solbränna, nariga händer.
Utmärkt vid spädbarnsvård.
OBS! Stor tub nu med extra munstycke!

STOCKHOLM

Bengtssons Litografiska

23 22 20 Sveavägen 90, Stockholm 23 22 20

MODERNT OFFSETTRYCKERI

BORAS OCH SÖDRA
ÄLVSBOGGS LÄN

**AB NORRMALMS GJUTERI &
MEK. VERKSTAD**

Telefon 103 93

— BORAS —

GJUTGODS och REPARATIONSARBETEN
för TEXTILINDUSTRIEN

STIGEN

AB ALF STIGENS FABRIKER

Tel. 551 70

SANDARED

Färgning, Appretering
Konstlädertillverkning

BORAS EXPORTAFFÄR

Köpare till

Järn- o. Metalls-krot samt Textilavfall

Kräkeredsvägen 6 — Telefon 156 20

— BORAS —

BORAS OCH SÖDRA
ÄLVSBOGGS LÄN

E. W. JUST

FÄRGERI — BLEKERI

MERCERISATION

Filmtryckeri

BORAS

Tel. växel 174 65

FALKÖPING

Bröderna Wahl A.-B.

FALKÖPING

Tel. 148 o. 1148 — Tel. 148 o. 1148

Disponenten 902

Gynna
svensk
industri

MALMÖ

påhlssons

Malmö

bröd

gott bröd

Vår hypermoderna anläggning svarar för
en god kundtjänst.

AB. KOLKOKS

Malmö tel. 717 95 växel

NORRKÖPING

Efter SÖNDAGSPROMENADEN
eller UTFLYKTEN

smakar maten eller kaffet
utmärkt hos oss

Snabb betjäning - Trevliga lokaler

KONSUM-restaurangen

Norrköping

VÄSTERVIK

VID BESÖK I VÄSTERVIK

gynna platsens största och bäst sor-
terade affär i järnvarubranschen

A. P. Jonsson & Co. AB

Tel. 1001, 373 57

Köp Solstickan

NYA A-BOL.

RESINIT TEL. 101 91. VÄSTERVIK

VÄVBAKELIT

för kuggdrev, lager, bussningar, bult m. m.

BAKELITPLATTOR

för elektrotekniskt behov

A.-B.

SPIK

VÄSTERVIK

Tillverkar och försäljer genom
järnhandlarna all slags trådspik

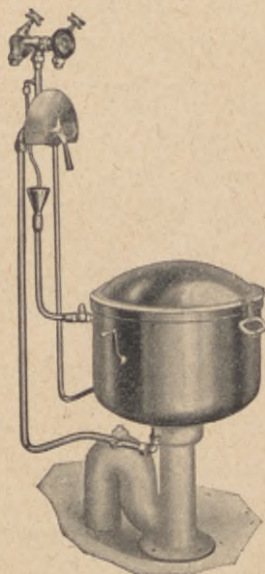
Telefon 384

**delad glädje
dubbel glädje**

barnbidragsdags —
postsparbanksdags

när Ni ändå är på posten

*Bäckenskölningsapparat
Reform II*

GETINGEVERKEN

tillverkar

Steriliserings- och desinfektions-
apparater för sjukhus

Elektriska ångpannor och värme-
pannor

Kok- och stekapparater
för storkök

Offert och förslag lämnas på begäran

GETINGE MEKANISKA VERKSTADS AB

GETINGE. Tel. Namnanrop "GETINGEVERKEN"

Avdelningskontor:

STOCKHOLM
Tel. 61 17 07

GÖTEBORG
Tel. 16 24 84

MALMÖ
Tel. 176 00

UMEA
Tel. 5742